

Ersta Sköndal Bräcke högskola
Institutionen för socialvetenskap
Socionomprogrammet 210 hp

Barn och unga i 3 § LVU-domar

Att dömas till att skyddas från sig själv

En kvalitativ studie om hur problembeteenden och skyddsbehov konstrueras i domar rörande 3 § LVU

Children and young people in 3 § LVU

Sentenced to be protected from themselves

A qualitative study on how problem behaviors and protection needs are constructed in judgments relating to 3 § LVU

Kalle Ingerstad och Nicholas Oja

Socialt arbete och kunskapsutveckling, 30 hp

SOC6, 2018

Kandidatuppsats

Handledare: Veronica Ekström

Examinator: Johanna Schiratzki

Sammanfattning

Svensk barnavård och tvångsvård av barn och unga har diskuterats och problematiserats av flertalet forskare och har även varit lagstadgat sedan början av 1900-talet. Lagen och hur samhället ser på problembeteende och skyddsbehov har sedan dess förändrats. Exempelvis så var den dominerande synen, innan 1900-talet, att samhället hade en viss skyldighet att skydda och hjälpa barn och unga i nöd men präglades snarare av ett samhällsskyddande synsätt. Även vad som anses vara ett problem har förändrats över tid och korrigerats inom lagstiftningen. Hur vi människor kommer överens om vad som är normalt eller normbrytande görs dels genom sociala processer men också genom språk där vi konstruerar en gemensam verklighet som vi förhåller oss till. Lagstiftningen som sådan är en, av människan skapad, konstruktion av vad vi gemensamt anser är de normer som vi ska förhålla oss till. Därav anser vi att det är intressant att se hur barn och ungdomars normbrytande beteende skrivs fram, framställs eller konkretiseras i domar som berör tvångsvård av barn.

Studiens syfte är att undersöka hur ett barns skyddsbehov och problembeteenden konstrueras i domar rörande 3 § *lagen* (1990:52) *med särskilda bestämmelser om vård av unga* (LVU). För att besvara studiens syfte har följande frågeställning varit vägledande; vilka problembeteenden och skyddsbehov framställs i domar som avser vård enligt 3 § LVU?

Ett kvalitativt angreppssätt har använts för att svara på studiens syfte och frågeställning. Studiens empiri består av 33 förvaltningsrättsdomar mellan åren 2012 och 2017 från en, för studien, specifik kommun. Studiens teoretiska utgångspunkt är socialkonstruktionism och tematisk analys används som analysverktyg. Studien analyseras med stöd av socialkonstruktivistisk teori och med stöd av tankar från bland andra Johanna Schiratzki, Anna Hollander, Astrid Schlytter, Lina Ponnert, Pernilla Leviner och Titti Mattsson, för att nämna några.

Resultatet presenteras med stöd av fem huvudteman; *brottslig verksamhet, missbruk av beroendeframkallande medel, något annat socialt nedbrytande beteende, påtaglig risk och samtycke*. Samt fem subteman utifrån rekvisitet socialt nedbrytande beteende; *olämpliga miljöer, missbruk, bristande skolgång, kriminalitet* och sist *neuropsykiatriska diagnoser och/eller annan psykisk variation*. Studiens resultat visar på att de ungas skyddsbehov och problembeteende skrivs fram genom rekvisiten inom LVU lagstiftningen och att konstruktionen av dessa börjar i och med socialsekreterarens LVU-utredning och socialnämndens ansökan om vård med stöd av LVU. Resultatet visar även på att förvaltningsrätten som oftast bifaller socialnämndens ansökan om vård och i studiens empiriska material avslås endast två ansökningar. I studiens avslutande kapitel förs en diskussion om studiens slutsatser men också om vidare forskning kring konstruktionen gällande barn och ungdomars skyddsbehov och problembeteende.

Nyckelord: 3 § LVU, tvångsvård, barnavård, skyddsbehov, problembeteende, sociala konstruktioner, socialkonstruktivism.

Abstract

Swedish child welfare and compulsory care for children and adolescents has been discussed and problematized by most researchers and been statutory since the beginning of the 20th century. The law and the way Swedish society views problem behavior, child and adolescent delinquency and the need to care and protect the children with such needs has changed over time. For example, the dominant view, before the 20th century, was that society had a certain obligation to protect and help children and young in need, but rather was characterized by a community-protection approach. What society considers to be a problem behavior has changed over time and been corrected multiple times within the law. How people agree on what is a normal or problematic behavior, when it comes to children and adolescents, is through social processes and language. Through our common social processes and languages we construct a common reality to which we can relate. Legislation as such is a man-made construction of what we commonly consider to be the norms that we should follow. Therefore, we find it interesting to understand how children and adolescents problem behavior is expressed, produced or concretized in judgments relating to compulsory care.

The purpose of the study is to investigate how a child's or young person's problem behaviors and protection needs are constructed in judgments relating to 3 § of the *care of young people (special provision) act* (LVU). In order to answer the purpose of the study the following questions should be asked; what problem behaviors and protection needs are constructed in judgments relating to care under 3 § of the LVU?

A qualitative approach has been used to answer the study's purpose and questions. The empirical study consists of 33 court judgments between 2012 and 2017 from one specific municipality. The theoretical basis of the study is social constructionism and thematic analysis is used as an analytical tool. The study is analyzed on the basis of social constructivist theory and supported by research from, to name a few, Johanna Schiratzki, Anna Hollander, Astrid Schlytter, Lina Ponnert, Pernilla Leviner and Titti Mattsson.

The results of the study indicate that the problem behavior and protection needs of children and young people are constructed through the LVU-legislation process and that the social construction begins with the Social Welfare Committee's LVU investigation and application for care with the support of LVU. The result also shows that law most often approves of the Social Welfare Committee's application compulsory care. In the empirical material of the study, only two applications were rejected. The study's final chapter discusses the conclusions of the study, but also on further research on the construction of children and young people's problem behavior and protection needs.

Key words: 3 § LVU, compulsory care, child welfare, protection needs, problem behavior, social constructions, social constructivis

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	5
1 Inledning	7
1.2 Problemformulering	7
1.3 Syfte	9
1.4 Frågeställning	9
1.5 Relevans för socialt arbete	9
1.6 Avgränsningar	9
2 Barnets bästa och kunskapsläget gällande LVU lagstiftningen	10
2.1 Barnets bästa	10
2.2 Processen i LVU-domar och förutsättningar för vård med stöd av LVU	11
2.3 LVU lagstiftningen ur ett historiskt perspektiv	13
2.4 Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga	14
2.5 Socialstyrelsens allmänna råd om tillämpningen av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga	15
2.6 Prejudicerande mål av betydelse för uppsatsen	17
2.6.2 RÅ 2000 ref 33	17
2.6.3 RÅ 2010 ref. 24	18
2.7 Hur många barn och unga vårdas enligt LVU och på vilka grunder	19
3. Tidigare forskning	20
3.1 Svensk forskning om Socialsekreterarens roll i LVU-domar	20
3.2 Svensk forskning om samtyckesfunktionen i LVU-domar	21
3.3 Svensk forskning om beviskravet rörande LVU-domar	22
3.4 Svensk och internationell forskning om tvångs- och institutionsplacerade barn och unga	24
4. Teoretiska utgångspunkter	25
4.1 Socialkonstruktionism	25
5. Metod	28
5.1 Metodval	28
5.2 Förförståelse	29
5.3 Material	29
5.3.2 Urval	29
5.3.3 Insamling av empiriskt material och databearbetning	29
5.4 Analys	30
5.5 Reliabilitet, validitet och generalisering	31
5.6 Litteratursökningar	32
5.7 Metoddiskussion	33

5.8 Forskningsetiska överväganden	34
6. Resultat	36
6.1 Hur resultatet presenteras	36
6.2 Brottslig verksamhet	37
6.3 Missbruk av beroendeframkallande medel	39
6.4 Socialt nedbrytande beteende	41
6.4.2 Olämpliga miljöer	41
6.4.3 Missbruk	43
6.4.4 Bristande skolgång	44
6.4.5 Kriminalitet	45
6.4.6 Neuropsykiatriska diagnoser och/eller annan psykisk variation	47
6.5 Påtaglig risk	48
6.6 Samtycket från barnet och dess vårdnadshavare	49
7. Analys	51
7.1 Brottslig verksamhet	51
7.2 Missbruk av beroendeframkallande medel	52
7.3 Socialt nedbrytande beteende	53
7.3.2 Olämpliga miljöer	54
7.3.3 Missbruk	55
7.3.4 Bristande skolgång	56
7.3.5 Kriminalitet	56
7.3.6 Neuropsykiatriska diagnoser	57
7.4 Påtaglig risk	58
7.5 Samtycket från barnet och dess vårdnadshavare	59
8. Slutsatser	60
9. Diskussion	63
9.1 Vidare forskning	64
10. Referenslista	65
Bilaga 1	67
Bilaga 1 fortsättning	68

1 Inledning

Barn och unga döms till att skyddas från sig själva med stöd av Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), inte sällan mot sin egen vilja. Det kan låta märkligt att ett barn kan dömas till att skyddas från sig själv men det är i grund och botten vad denna uppsats kommer att handla om. Vi vill med denna studie konkretisera hur skyddsbehovet konstrueras och det eller de aktuella problembeteenden, vilket barnet måste skyddas från. Vi är fullt medvetna om att det finns sociala problem och barn som är i behov av skydd men vi vill med denna studie belysa att alla barn som skyddas från sig själva inte nödvändigtvis är i behov av detta skydd. Viss tidigare forskning som bedrivits avseende barn och unga som placeras med tvång pekar åt ett och samma håll, tvångsvård är inte gynnsamt för barnet (Andreassen, 2003; Levin, 1998; Sarnecki, 1996; Vinnerljung, Sallnäs & Westermark, 2001). Det är av vikt att poängtera att vi inte vet hur det hade gått för de ungdomar, forskningen vi hänvisar till studerat, om de inte getts någon insats.

Fundamentalt för socialtjänstlagen är att de insatser som erbjuds, och ges, skall ske på frivilliga grunder. Denna frivillighet skall ses tillsammans med socialnämndens ansvar att barn och unga har rätt att växa upp under trygga förhållanden och i en god miljö (SOSFS 1997:15). Det kan tyckas att frivillighet hos den unge och socialnämndens ansvar för att barn växer upp tryggt kan kontrastera gentemot varandra. En kontrast som grundar sig i att det är socialnämnden som bedömer när en uppväxtmiljö är trygg, en påtaglig risk utgörs av ett beteende, om ett annat socialt nedbrytande beteende är aktuellt och att frivilligheten för den unge i och med detta kan bortses. Maija Runcis (2007), beskriver denna kontrast på ett utförligt sätt. Hon skriver att ”omfattningen av godtyckligheten och myndighetsmakten kan sägas ha sin grund i *hur* ”barnets bästa” tolkats av de representanter och aktörer i samhället som innehaft problemformuleringsprivilegiet”. Med Runcis (2007) tankar i ryggen kan man argumentera för att de som innehar problemformuleringsprivilegiet inte bara definierar barnets bästa utan även vad en trygg uppväxtmiljö är, vilket beteende som är skadligt för den unge och när detta bör åtgärdas med vård under tvång. Detta leder oss vidare till det specifika problemområde vi har för avsikt att behandla i denna studie. Det vi ämnar studera är hur ett socialt problembeteende konstrueras i domar avseende vård med stöd av 3 § LVU. Vi har inte för avsikt att studera huruvida lagstiftningen följs ur ett rättsvetenskapligt perspektiv och heller inte jämföra domsluten med lagstiftarens avsikter och förarbeten till lagen. Dessa två perspektiv spelar givetvis en viss roll i framställandet av denna uppsats då vi rör oss inom en rättslig sfär men då vi har för avsikt att studera själva konstruktionen anser vi att ett socialkonstruktivistiskt perspektiv är mer lämpligt.

1.2 Problemformulering

Socialtjänstens arbete med barn och unga ska utgå från barnets bästa, ges på frivilliga grunder och huvudregeln är att insatser som rör barn ska ske i samförstånd med de som berörs av insatsen. I de fall där omständigheterna inte möjliggör att vård kan ges med frivillighet eller att de frivilliga insatserna inte anses tillräckliga kan förvaltningsrätten besluta om att vård ska ges med stöd av LVU (Leviner &

Lundström, 2017; Leviner & Eneroth, 2014; Schiratzki, 2017). LVU är en lag som enligt 1 § LVU är avsedd att fungera kompletterande till socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) när det gäller insatser för barn och unga upp till 20 år. Lagen är tillämplig i de fall där det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv. Utredning i ärenden rörande barn och ungdomar tar oftast sin början genom inkommen orosanmälan till socialtjänsten från skola, sjukvård eller andra personer med kännedom om barnet (Leviner, 2011; Schiratzki, 2017). Det går att argumentera för att själva konstruktionen av ett socialt problembeteende tar sin början redan i orosanmälan. Hur den som upprättar orosanmälan väljer att beskriva problembeteendet kommer att prägla den utredning som senare framställs. För att skapa förutsättningar att kunna besvara frågeställning och svara på syftet så använder vi oss av en tematisk analys där vi skapat teman utifrån lagstiftningens rekvisit, *brottslig verksamhet, missbruk av beroendeframkallande medel, annat socialt nedbrytande beteende, påtaglig risk och samtycke*.

Viven Burr (2003) menar att hur vi väljer att konstruera ett, i detta fall, socialt problem kommer att påverka hur vi bestämmer oss för att åtgärda nämnda sociala problem. Med Burrs (2003) tankar i ryggen närmar vi oss avsikten med denna uppsats. Det vi har för avsikt att studera är hur ett socialt problembeteende konstrueras i domar avseende vård med stöd av 3 § LVU. Det vi kunnat utläsa av vårt empiriska material är att konstruktionen tar sin början innan själva domslutet då det läggs stor vikt vid det socialnämnden anför och att det råder en nästan total samsyn mellan socialnämnd och förvaltningsrätt. Denna samsyn betonas av Anna Hollander (1985) i hennes avhandling där hon konstaterar att det nästan alltid ges bifall på ansökan om vård med stöd av 3 § LVU. Vi har under arbetet med denna studie kunnat konstatera att samsynen mellan socialnämnd och förvaltningsrätt är i det närmaste total då förvaltningsrätten ger bifall på 31 av de 33 ansökningar som utgjort vårt empiriska underlag. Då utredande socialsekreterares sätt att framställa ett problembeteende och skyddsbehov kommer att påverka utfallet av domen så är det av vikt att betona socialsekreterarens roll i domar gällande vård med stöd av 3 § LVU. Astrid Schlytter (1999) menar att socialsekreteraren behöver förstå den unges livssituation för att kunna förstå och utarbeta en vårdplan anpassad för just denna unga person. Vidare beskrivs att en del av uppdraget är att förstå den unges erfarenheter och upplevelser för att, i ett vidare perspektiv, kunna förstå hur dessa upplevelser och erfarenheter spelar roll i den unges liv. Med Runcis (2007), Burrs (2003), Hollanders (1985) och Schlytters (1999) samlade tankar så kan vi konstatera att tolkningen och konstruerandet av problemet inte är något barnet själv gör utan något som utformas och tolkas av, i detta fall, rättsväsendet och myndigheten. Vi vill med denna studie bidra till ökad kunskap kring hur problembeteende och skyddsbehov, rörande barn och unga i 3 § LVU-domar, konstrueras av socialnämnd och förvaltningsrätt.

1.3 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur ett barns skyddsbehov och problembeteenden konstrueras i domar rörande 3 § LVU.

1.4 Frågeställning

-Vilka problembeteenden och skyddsbehov framställs i domar som avser vård enligt 3 § LVU?

Operationella frågor gällande rekvisit 3 § LVU:

-På vilket sätt beskrivs brottslig verksamhet?

-På vilket sätt beskrivs missbruk?

-På vilket sätt beskrivs socialt nedbrytande beteende?

-På vilket sätt beskrivs påtaglig risk?

-På vilket sätt beskrivs barnets respektive vårdnadshavares samtycke?

1.5 Relevans för socialt arbete

Det sociala arbetet spänner över många och breda fält och denna uppsats belyser ett av dessa, arbetet med barn och unga med fokus på hur ett barns problembeteende och skyddsbehov konstrueras och leder till att den unge vårdas med stöd av LVU. Tvångsvård är ett stort ingrepp i en ung människas liv och det är med anledning av detta av största betydelse att ingreppet sker på korrekta grunder. Vi menar därför att denna uppsats har en relevans för socialt arbete då vi med studien ämnar problematisera detta tvingande ingrepp i en ung persons liv.

1.6 Avgränsningar

Avgränsningar som berör denna studie är att endast beteendefallen, 3 §, inom LVU-domar kommer att studeras. Detta har gjorts för att få en djupare inblick i studiens empiri om hur rekvisiten inom 3 § LVU framställs och hur detta i förlängningen konstruerar barnets och den unges problembeteende och skyddsbehov.

2 Barnets bästa och kunskapsläget gällande LVU lagstiftningen

I detta avsnitt kommer *barnets bästa* och lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) att presenteras. Initialt presenteras principen om barnets bästa följt av processen gällande LVU-domar från socialtjänstens LVU-utredningar och socialnämndens LVU-ansökan om vård med stöd av LVU till själva domslutet. Barnets bästa beskrivs för att det är ett vitt begrepp med många betydelser. Vi anser därför att det är av vikt att få dessa olika perspektiv presenterade. Vidare följer en kort presentation om lagens historiska bakgrund och sedan en redogörelse av dagens lagstiftning. Syftet med att redovisa lagen i ett historiskt perspektiv är att skapa en vidgad förståelse för att lagar inte är konstanta och att även något så definitivt som en lagregel är en konstruktion som förändras över tid. Vidare presenteras Socialstyrelsens allmänna råd gällande tillämpning av LVU. Vi väljer att presentera Socialstyrelsens allmänna råd då dessa råd används i det praktiska sociala arbetet. Sedan redogör vi för, två för studien, relevanta prejudicerande mål RÅ 2000 ref. 33 och RÅ 2010 ref. 24. Det finns andra prejudicerande domar som rör LVU men dessa domar presenteras inte lika djupgående med hänvisning till att de inte hänvisas till i någon av de domar vi studerat. Då denna studie inte är en rättsvetenskaplig studie kan det tyckas konstigt att lagstiftningen ges så pass stort utrymme men vi anser att en presentation av lagstiftning och prejudicerande domar bidrar till en ökad förståelse för studien. Vi menar att det är av betydelse att förstå processen och lagen för att kunna förstå hur vi menar att problembeteenden och skyddsbehov konstrueras i domar avseende 3 § LVU. Slutligen presenteras statistik över hur många barn och unga som vårdats med stöd av LVU och på vilka grunder barnen vårdas. Detta görs för att få en god överblick hur tillämpningen av tvångsvård ser ut i dagsläget samt hur det förändrats över tid.

2.1 Barnets bästa

Barnets bästa kan enligt *FN:s kommitté för barnets rättigheter* delas in i tre begrepp; en materiell rättighet, en tolkningsprincip och en förfarande regel (Schiratzki, 2017). I och med detta så kan barnets bästa ses som dels en rättsprincip men också en rättsregel. I rättsliga sammanhang tolkas rättsprinciper som en riktlinje medan rättsregeln dikterar specifika handlingsalternativ. När barnets bästa tolkas som en rättsprincip medför det ett tolkningsutrymme för beslutsfattarens egna uppfattningar och synpunkter, jämförelsevis med om barnets bästa tolkas som en rättsregel. Utöver detta kan även barnets bästa ses som en värdeprincip tillhörande rättsordningens etiska värdegrund (ibid).

I barnkonventionens 54 artiklar uttrycks principen om barnets bästa på fler än ett sätt. Bland annat uttrycks det i artikel tre att barnets bästa ska komma i det främsta rummet vid alla beslut som påverkar barn och att barnets bästa alltid ska tas i beaktande vid beslut som rör barnet. Barnets bästa springer ur två grundläggande principer; att barn har fullt och lika stort människovärde som vuxna och är extra sårbara varav de är i särskilt behov av skydd (Prop. 1997/98:182). I LVU lagstiftningen återfinns exempelvis principer om barnets bästa genom att det finns bestämmelser om att vård skall beslutas om det finns påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas (Prop. 1997/98:182). I LVU har

även barnets bästa fått en betydelse för beslutet vilket framkommer i 1 § 5 st. LVU, att vad som är det bästa för barnet eller den unge ska vara avgörande (lag 1990:52). Med ovanstående beskrivning kan vi konstatera att svensk lagstiftning tar barnets bästa än längre jämfört med barnkonventionen.

Johanna Schiratzki (2017) problematiserar barnets bästa inom svensk lagstiftning och menar att rättsväsendet stundtals arbetar med antaganden om vad som är det bästa för barnet och menar i förlängningen att barnets bästa är lika mycket en norm som kräver tolkning som en tolkningsprincip (ibid). Barnets bästa är övergripande mål i SoL och LVU medan samtycke och påtaglig risk är två av LVU:s grundrekvisit, i behov av tolkning och med nära koppling till barnets bästa. En annan aspekt som problematiseras av Schiratzki (2013) är att barnrätt i det svenska rättsväsendet inte utgörs av ett enhetligt system, utan att de barnrättsliga frågorna hanteras i parallella system. Dels i de civilrättsliga reglerna gällande vårdnad men också inom det socialrättsliga när det gäller att skydda barn som far illa. Barnets bästa är dock en aspekt som håller ihop det barnrättsliga fältet men barnets bästa gör det även möjligt för subjektiva tolkningar som splittrar och medför en oklar transparens (ibid).

Titti Mattson (2002) sammanfattar barnets bästa, och i en förlängd mening barnets perspektiv, på ett adekvat sätt. Barnets bästa bör ses ur två perspektiv, barnets behov och barnets intressen. Barnets behov definieras av det som vuxna anser att barnet behöver. Barnets intressen definieras av vad barnet behöver sett ur sin egen synvinkel.

Barnets bästa är inte denna uppsats huvudspår men vi anser att det är av central betydelse att presentera barnets bästa med hänvisning till att det uttryckligen beskrivs i det lagrum arbetet rör sig i samt att vi anser att det finns ett behov att presentera de olika aspekterna av barnets bästa för en bättre förståelse för uppsatsens syfte.

2.2 Processen i LVU-domar och förutsättningar för vård med stöd av LVU

När det gäller socialtjänstens barnavårdsarbete, från utredningar, insatser och även placeringar utanför hemmet, så är huvudregeln att det ska ske i samförstånd med de enskilda som berörs. I vissa fall, där omständigheterna för barn och unga anses vara så pass allvarliga och att frivilliga insatser bedöms som otillräckliga och ogenomförbara, kan socialtjänsten frångå frivillighetsprincipen. Det medför att socialtjänsten kan ingripa mot vårdnadshavares och beslutsmogna ungdomars vilja med stöd av LVU (Leviner & Eneroth, 2014; Leviner & Lundström, 2017; Schiratzki, 2017). I alla fall, både när det gäller SoL men också LVU-ärenden, krävs det att socialtjänsten utreder barnets eller den unges vårdbehov. Socialtjänstens utredningsskyldighet behandlas i SoL 11:1 och därefter följs vilka utredningsverktyg som socialtjänsten kan använda sig av under utredningsarbetet, som till exempel informationsinhämtning och konsultation av sakkunniga (Leviner, 2011; Schiratzki, 2017).

Utredningen i barnavårdsärenden påbörjas efter det att en orosanmälan inkommit till socialtjänsten, till exempel från skola, förskola eller individer med koppling till barnet eller den unge (ibid). För att socialtjänsten ska ingripa med stöd av LVU krävs, som tidigare nämnts, att frivilliga insatser inte varit

tillräckliga, att det saknas ett samtycke och att det finns en påtaglig risk att den unge kommer till skada (Leviner & Lundström, 2017; Schiratzki, 2017).

Den grundläggande principen när det kommer till samtycke är att vård med stöd av LVU inte kan beslutas om givet att det finns samtycke till vård under frivilliga former. Det finns undantag till denna grundläggande princip som innebär att vård med stöd av LVU kan beredas trots att samtycke till frivillig vård har givits (Schiratzki, 2013). Det kan göras om det finns brister eller om samtycket inte uppfyller de krav som förväntas. De krav som föreligger är att; samtycket ska ha lämnats frivilligt, den som lämnar samtycket ska förstå vad samtycket innebär, de enskilda bör ha de psykiska förutsättningarna för att förstå och ha insikt i vad samtycket innebär samt de konsekvenser som följer. Det finns även möjlighet att ingripa med stöd av LVU om ett samtycke lämnats till frivillig vård men det finns särskilda skäl som till exempel att vården äventyras eller att barnets säkerhet står på spel. Situationerna som sådana kan till exempel vara att samtycket inte är allvarligt menat, samtycket omfattar inte hela den planerade vårdtiden, att samtycket inte kommer att bestå, det vill säga det finns risk för att samtycket kommer att återkallas och om vården kräver att vårdnadshavarens beslutande rätt behövs begränsas (ibid). Samtycket inhämtas från vårdnadshavare och i de fall barnet är över 15 år från barnet och vårdnadshavare (Leviner, 2017; Schiratzki, 2013). När vård inte kan genomföras under frivilliga former ansöker socialtjänsten genom socialnämnden om vård med prövning och beslut i förvaltningsdomstol (Leviner, 2011; Leviner & Lundström, 2017; Schiratzki, 2017). Beslutet att ansöka om vård fattas av socialnämnden, nämndens ordförande kan även utöver detta, besluta att omedelbart omhänderta barn i akut behov av vård enligt 6 § LVU (ibid). I 4 § LVU anges de konkreta uppgifter som ska ingå i en LVU-ansökan, ansökan fungerar och benämns som socialnämndens utredning i målen och domarna. I en LVU-ansökan ska redogörelser finnas för den unges förhållanden, de omständigheter som utgör grund för att den unge behöver beredas vård, tidigare vidtagna åtgärder, den vård som socialnämnden avser att anordna, hur relevant information lämnats till den unge, vilket slags relevant information som lämnats, samt den unges inställning (Leviner, 2011; Schiratzki, 2017). I samtliga ansökningar bedömer förvaltningsrätten om förutsättningarna för vård med stöd av LVU föreligger. Förutsättningarna för att bereda vård anges genom rekvisiten i 2 och 3 §§ LVU, 2 § reglerar miljöfallen och 3 § beteendefallen (ibid). Utöver rekvisiten inom 2 och 3 §§ LVU krävs det också att en eller flera av faktorerna inom rekvisitet ska medföra en påtaglig risk för att barnets hälsa och utveckling kan komma att skadas samt att det saknas samtycke till frivillig vård (Leviner & Eneroth, 2014; Leviner & Lundström, 2017; Schiratzki, 2017). Något värt att uppmärksamma är att vid placeringar med stöd av LVU så har vårdnadshavarens bestämmanderätt tydligt begränsats och bestämmanderätten förflyttas från vårdnadshavaren till socialnämnden (Leviner, 2017; Schiratzki, 2013).

De allmänna principer som gäller vid bevisprövning är *saklighet*, *opartiskhet* och *likformighet i beslut*. Principerna står utskrivna i 1 kap. 9 § RF och betyder att domaren, som värderar bevisningen, ska vara objektiv i sin bedömning av bevisningens värde, inte låta helhetsintrycket av bevisningen

vara avgörande och att domslutet ska vara oberoende av vem som dömer i målet (Mattsson, 2002). I svensk rätt, även inom förvaltningsprocess, råder *den fria bevisprövningen* vilket betyder att domaren inte är bunden av strikta regler eller krav på vilken metod som används eller hur mycket bevisning som skall ingå i bedömningen av bevisningen i målet, vilket framgår i 35 kap. 1 § RB (ibid). I ett ansökningsmål som rör frågan om vård med stöd av LVU är det den offentliga partens, socialtjänstens, yrkanden som utgör vad som ska prövas av domstol. Det betyder att socialtjänstens yrkanden i målet är det som skall prövas och frågan är om förutsättningarna för tvångsvård föreligger. Det är även socialtjänsten som innehar *bevisbördan* och ska visa att förutsättningarna för tvångsvård finns vilket görs genom utredningen och socialnämndens ansökan om vård (ibid).

Förutsättning för vård styrs även av åldersgränser, generellt sett är lagen tillämplig till och med det att någon fyller 18 år. I beteendefallen (3 § LVU) kan vård beslutas med stöd av LVU till och med att den unge fyllt 20 år och vård kan pågå som längst till att den unge fyllt 21 år (Leviner & Lundström, 2017; Schiratzki, 2017).

2.3 LVU lagstiftningen ur ett historiskt perspektiv

1902 kom den första lag som på ett utförligt sätt beskrev förutsättningarna för ett samhällsingripande mot barn och ungdomar, 1902 års lag angående uppfostran rörande vanartade och i sedligt avseende försummade barn (Svensson, 2012). Dessförinnan existerade inte någon allmän lagstiftning för att hjälpa barn och ungdomar i nöd. Under 1700- och 1800-talet var den dominerande synen att samhället hade en viss skyldighet att hjälpa barn och ungdomar i nöd men hjälpen präglades av ett samhällsskyddande synsätt. Hjälpen syftade alltså mer till att skydda samhället från dessa barn och ungdomar än att hjälpen var till för att skydda barnen. De vanligaste insatser under den tiden var uppfostringsinsatser, så kallade barnahus (ibid).

1924 kom en ny barnavårdslag vilket medförde att lagen blev obligatorisk i varje kommun, något som lagen inte hade varit dessförinnan. Den nya lagen medförde ett förtydligande att ett omhändertagande skulle ske i syfte för att skydda barnet och inte fylla en samhällsskyddande funktion (Svensson, 2012). Ytterligare förändringar som tillkom var att åldersgränsen höjdes till 16 år, generellt, samt till 18 år för de barn som redan ansågs vanartade. I 1924 års barnavårdslag tillkom även ett förtydligande av vilka insatser som kunde ges, insatser som exempelvis enskilt hem, barnhem och skyddshem (ibid).

1960 kom en ny barnavårdslag (BvL) som i mångt och mycket byggde på 1924 års lag vad gäller kategoriseringen av barn i nöd samt att de centrala rekvisiten inom 1960 BvL som med dagens terminologi enkelt skulle rubriceras som "miljöfall" och "beteendefall" (Svensson, 2012). Ett viktigt tillägg i 1960 års BvL var att ett samtycke krävdes av den unge om han eller hon fyllt 15 år. Om den unge inte givit sitt samtycke till vård skulle beslutet om omhändertagande prövas av högre instanser (ibid).

1980 kom ytterligare förändringar i barnavårdslagen men också en större reform av de befintliga socialvårdslagar som socialbidragslagen, barnavårdslagen och nykterhetsvårdslagen. Reformen låg till grund för utformandet av SoL och en central del var att begrepp som service och frivillighet vägde tungt inom den lagstiftningen. SoL byggde på en annan ideologisk grund vilket kom att betyda mycket för människans självbestämmande och integritet (Svensson, 2012). Det var under denna tid som förkortningen LVU först kom att dyka upp genom att alla tvångsåtgärder inom SoL gällande barn och ungdomar samlades i *lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)* (ibid). Till skillnad från 1960 års BvL, då beslutanderätten om vård gällande barn utan samtycke varit uppdelad mellan länsrätten och socialnämnden, så infördes nu att länsrätten ensam skulle inneha beslutanderätt gällande tvångsvård. Socialnämnden fick, från och med nu, ansöka om beredande av vård genom en prövning i länsrätten. Socialnämnden fick dock behålla rätten att besluta om att omedelbart omhänderta ett barn men socialnämnden var skyldig att underställa beslutet länsrättens prövning inom en vecka från det datum som beslutet fattats (ibid). Separationen av miljö- respektive beteendefall var något som behölls under 1980-talet (ibid).

Som vi nämner i inledningen till detta kapitel anser vi det vara av vikt att belysa lagstiftningens historia. Vi är av uppfattningen att det ger denna studie ett vidgat perspektiv att belysa det faktum att även lagstiftningen är en konstruktion, skapad av rådande normer och att den förändras i takt med att normerna i samhället förändras.

2.4 Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

I den inledande bestämmelsen i lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) står att läsa:

1 § Insatser inom socialtjänsten för barn och ungdom ska göras i samförstånd med den unge och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453). Insatserna ska präglas av respekt för den unges människovärde och integritet.

Den som är under 18 år ska dock beredas vård enligt denna lag, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv.

Vård med stöd av 3 § får även beredas den som har fyllt 18 men inte 20 år, om sådan vård med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden i övrigt är lämpligare än någon annan vård och det kan antas att behövlig vård inte kan ges med den unges samtycke.

Vissa andra åtgärder får vidtas utan samtycke enligt 22 och 24 §§.

Vid beslut enligt denna lag ska vad som är bäst för den unge vara avgörande. Lag (2012:777).

Vidare följer 2 och 3 §§ LVU vilka är paragraferna som behandlar rekvisit för beredande av vård. 2 § behandlar miljöfallen och lyder följande "Vård skall beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en

påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Lag (2003:406)". 2 § behandlar om det råder missförhållanden i hemmet vilket är medför att den unge kan omhändertras. 3 § LVU behandlar beteendefallen och lyder följande "Vård skall också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende (1990:52, 2018)."

Dagens LVU lagstiftning trädde i kraft den 1 juli 1990. När det gäller förutsättningar för tvångsingripande av socialnämnden så har en del kompletteringar och preciseringar gjorts efter kritik mot den tidigare lagstiftningen från 1980 års LVU. De preciseringar som gjorts var att i miljöfallen har lagtexten kompletterats genom att de problemsituationer som ligger till grund för LVU utökades med "misshandel" och "otillbörligt utnyttjande". I beteendefallen ersattes 1980 års lagstiftning uttryck "något annat därmed jämförbart beteende" med i dagens "något annat socialt nedbrytande beteende". Dagens begrepp när förutsättningar för ingripande av ett barn är befogat ändrades från 1980 års "fara" till "påtaglig risk för skada" (Svensson, 2012). Några andra viktiga ändringar som skett sedan dess är att från och med den 1 juli 2003 skrevs det in i LVU att "vid alla beslut enligt LVU skall vad som är bäst för den unga vara avgörande" (ibid). I juli 2006 kom ytterligare ett tillägg i 1 § in i lagstiftningen vilket syftade till att stärka barn och ungas ställning i lagstiftningen (prop. 2006/07:129). Tillägget löd "Den unge skall få relevant information och hans eller hennes inställning skall så långt möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till den unges vilja med beaktande av hans eller hennes ålder och mognad." (SFS 2007:1312). Vidare nämns det i regeringens proposition 2006/07:129 även att "socialnämndens ansökan om vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) skall innehålla uppgift om och hur och vilken slags information som lämnats den unge samt den unges inställning." (ibid). Den senaste ändringen kom 2012 och var en omarbetning av lydelsen i 1 § samt att 6 stycket i 1 § togs bort. Syftet var att stärka barnrättsperspektivet genom att barnets bästa ska vara avgörande vid beslut och andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser och att barn ska ges en möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör dem själva. Om barnet inte framfört sina åsikter skall barnets inställning så långt som möjligt kartläggas på ett om möjligt annat sätt (prop. 2012/13:10). Det är av vikt att presentera lagstiftningen då det är 3 § LVU-domar som utgör empirin i denna studie.

2.5 Socialstyrelsens allmänna råd om tillämpningen av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

I Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1997:15) beskrivs att vård med stöd av LVU får beredas om den unges beteende i sig medför en påtaglig risk för att den unge själv tar skada. Vidare beskrivs det att den unges agerande många gånger kan vara symptom orsakade av brister i hemmiljön.

Socialstyrelsen anser därmed att socialnämnden noga bör överväga om inte även förutsättningar för vård enligt 2 § LVU bör ligga till grund för en ansökan om vård med stöd av LVU, då förutsättningarna för vård enligt 3 § LVU föreligger. Framförallt gäller detta ungdomar i de nedre

tonåren (ibid). Det framkommer även att det endast är den unges egna vårdbehov som får ligga till grund för ingripande med stöd av LVU. Det ska inte finnas några samhällsskyddande intressen eller skydd för den unges familj i grunden för ett ingripande (ibid).

Vård med stöd av LVU är tillämplig i de fall rekvisiten brottslig verksamhet, missbruk av beroendeframkallande medel och socialt nedbrytande beteende föreligger. Vad brottslig verksamhet innebär förtydligas genom att förklara att den unge begår upprepade brott som inte är av bagatellartad karaktär eller att den unge begår ett par enstaka brott av ett allvarligt slag (SOSFS 1997:15). Det förtydligas även att det är vårdbehovet som är det centrala och inte brottet i sig och att LVU är en vårdlag. Vårdbehovet ska även vara aktuellt eftersom det är vårdbehovet som ska styra socialtjänstens eventuella insatser. Straff kan utdömas flera år efter det att brottet begåtts (ibid).

Rekvisitet beroendeframkallande medel förtydligas genom att det avser medel som till exempel alkohol, narkotika men även flyktiga lösningsmedel (SOSFS 1997:15). Vidare förtydligas att även icke-medicinsk och icke-vetenskapligt bruk av beroendeframkallande läkemedel ingår i rekvisitet (ibid). Om det föreligger ett missbruk ska bedömas utifrån vilket eller vilka preparat det handlar om, hur ofta och vilken omfattning av konsumtion, situationen kring användning, de konsekvenser bruket medfört, den unges ålder och omständigheter i övrigt (ibid). Bruk av narkotika vid enstaka tillfällen behöver dock inte innebära att det finns en påtaglig risk för den unges hälsa eller utveckling. Bedömningarna ska göras från fall till fall och även ett enstaka bruk av narkotika bör uppmärksammas (ibid). Socialstyrelsen menar att ungdomar etablerar ett missbruk snabbare än vuxna och därav befinner sig i en större risk att utveckla en beroendesituation och att de sociala konsekvenserna av ett missbruk kan bli allvarliga (ibid).

I Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1997:15) står det "med socialt nedbrytande beteende menas att den unges beteende avviker från samhällets grundläggande normer på ett sätt som kan leda till en påtaglig risk för den unges hälsa eller utveckling". Exempel på vad ett socialt nedbrytande beteende kan vara är att den unge har begått ett eller ett par allvarliga brott, utan att det kan betraktas som brottslig verksamhet. Ett annat exempel kan vara att den unge vistas i olämpliga miljöer som missbruksmiljöer, eller så kallade knarkarkvartar, att den unge prostituerar sig eller uppträder på sexklubb. Något som anses viktigt att göra när det rör sig om rekvisitet socialt nedbrytande beteende är en helhetsbedömning av den unges situation i relation till hennes ålder och att nämnden bör göra en sammantagen bedömning av de beteenden som den unge uppvisar. Beteendet skall innebära en påtaglig risk för den unges hälsa eller utveckling.

I de allmänna råden behandlas även skolskolk och psykisk ohälsa. I Socialstyrelsens allmänna råd beskrivs det att skolk primärt är en uppgift för skolan att åtgärda och ska inte ligga till grund för ett LVU (SOSFS 1997:15). När det kommer till psykisk ohälsa eller psykisk störning hos den unge så utgör detta per automatik inte att den unge kan vårdas med stöd av LVU. I vissa fall om den unge till följd missbrukar, begår brott eller har ett annat socialt nedbrytande beteende kan det ibland finnas skäl för ett ingripande med stöd av LVU (ibid). Något som poängteras är dock att socialtjänsten har det

yttersta ansvaret för att barn och ungdomar som far illa får den hjälp de behöver. I vissa fall kan den nödvändiga vården ges inom socialtjänstens egna behandlingsresurser och i andra fall av annan huvudman, till exempel psykiatrin (ibid).

Vi menar att det är av stor betydelse att lyfta fram Socialstyrelsens allmänna råd om tillämpning av lagen då vi under studiens gång upplevt att dessa allmänna råd inte följs. Exempelvis så är skolskolk något som används i domsluten för att styrka att den unge har ett socialt nedbrytande beteende vilket står i kontrast till de allmänna råden.

2.6 Prejudicerande mål av betydelse för uppsatsen

Nedan presenterar vi, de för studien, mest relevanta prejudicerande domarna från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD), tidigare Regeringsrätten (RR). Vi väljer att presentera RÅ 2000 ref. 33 och RÅ 2010 ref. 24 mer ingående då dessa två prejudicerande domar hänvisas till i de domar vi studerat. Det finns fler prejudicerande domar som berör 3 § LVU men dessa hänvisas inte till i någon av de domar vi har studerat. Med hänvisning till att dessa domar inte anförs i vårt empiriska underlag presenteras de inte lika omfattande som ovannämnda. Det är trots det av intresse att nämna två ytterligare prejudicerande domar av betydelse, HFD 2015 ref. 42 och HFD 2015 ref 7. Frågan i målet, HFD 2015 ref. 42, behandlar en 17-åring som inte sköter sin behandling av en allvarlig sjukdom. Trots att HFD konstaterar att ungdomen utsätter sin hälsa för mycket stora risker anser HFD inte att beteendet är att betrakta som ett socialt nedbrytande beteende och upphäver underinstansernas domar och avslår ansökan om vård med stöd av 3 § LVU. Frågan i målet, HFD 2015 ref. 7, behandlar en flicka som vistas på hemlig ort till följd av misshandel, hot och kränkande behandling i hemmet, genom att riskera att röja sin vistelseort uppvisar ett socialt nedbrytande beteende. HFD konstaterar att den unges agerande visserligen kan ha inneburit att hon röjt sin vistelseort och därmed utsatt sig för fara. Beteendet framstår snarare som ett oaktsamt handlande från en ung person och därmed inte kan anses vara ett socialt nedbrytande beteende som avses i 3 § LVU.

Vi väljer att presentera två av de prejudicerande domarna mer ingående då det är av betydelse för denna uppsats då det hänvisas till dessa i ett antal av de domar vi studerat. Vidare är det värt att belysa att prejudikaten används för att, i vissa fall, stärka en ansökan medan det i andra fall används för att avslå en ansökan.

2.6.2 RÅ 2000 ref 33

Frågan i målet behandlade huruvida ett aggressivt beteende hos en 15-årig pojke ansågs vara sådant socialt nedbrytande beteende som stadgas i 3 § LVU. Den unge hade vid ett flertal tillfällen uppträtt aggressivt mot sin familj, sina vänner och hade även avstängts från olika skolor samt andra institutioner. Motiveringen var att en inte kunde garantera den unges egna eller andras säkerhet. Den unge beskrivs som en impulsdriven person som uttryckte sig med starka känslor. Av utredningen i målet till länsrätten framkom bl.a. att den unge upplevdes deprimerad och att han gav uttryck för

utåtagerande beteende vid ett flertal tillfällen. Vidare framkom att det även hade upprättats en utredning från BUP som visade att den unges aggressiva beteende hade pågått under lång tid. I utredningen från BUP framkom bland annat att den unge haft långvariga problem av utåtagerande beteende och aggressivitet. Den unge beskrivs som ett utsatt barn som fått komma i andra hand i jämförelse med förhållandet till missbruk och parrelationer. Länsrätten ansåg att den unge därmed uppvisade ett socialt nedbrytande beteende som avses i 3 § LVU samt att övriga rekvisit var uppfyllda och förordnade av den orsaken tvångsvård. Kammarrätten upphävde länsrättens dom och ansåg i motsats till Länsrättens bedömning att den unges utagerande och destruktiva beteende inte kunde vara ett sådant socialt nedbrytande beteende enligt 3 § LVU.

Den unge anförde i Regeringsrätten att det fanns behov av en neuropsykiatrisk utredning för att klargöra om han hade en neuropsykiatrisk störning. Det på grund av att den unge själv men även hans mamma och farmor misstänkte att det var en bakomliggande faktor till den unges beteende och stämde väl överens med dåvarande DAMP kriterier. Den unge själv ansåg att hans aggressiva och utåtagerande beteende med stor sannolikhet berodde på denna störning som inte kunde anses vara ett socialt nedbrytande beteende och inte ligga till grund för vård enligt. Regeringsrätten konstaterade dock att den unges beteende utgjorde ett socialt nedbrytande beteende och anförde bland annat följande: Regeringsrätten ansåg härmed att det var uppenbart att beteenderekvisitet som nämnden åberopade var uppfyllt och beslutande att den unge skulle beredas vård med stöd av 1 och 3 §§ LVU.

Denna dom medförde en utvidgande tolkning av rekvisitet socialt nedbrytande beteende och medförde att visst utåtagerande och aggressivt beteende tolkades tillhöra rekvisitet. Det intressanta i målet var att den unge trodde sig ha en neuropsykiatrisk diagnos, vilket inte var fastställt och något som Regeringsrätten då inte tog i beaktande.

2.6.3 RÅ 2010 ref. 24

Frågan i målet behandlade om en 16-årig flicka med ADHD och autismspektrumstörning uppvisar ett sådant socialt nedbrytande beteende som avses i 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. I målet uttalas bland annat att flickan hade ett neuropsykiatriskt funktionshinder som innebar att hon var impulsstyrd och självdestruktiv. Hon tenderade att bli aggressiv och utåtagerande när hon hamnade i obekanta situationer. Hon uttalade även hot om att skada såväl sig själv som andra.

Regeringsrätten konstaterar i målet att vård med stöd av 3 § LVU endast kan bli aktuell om ungdomen missbrukar, bedriver brottslig verksamhet eller uppvisar något annat socialt nedbrytande beteende. Om någon, eller flera, av dessa grunder är uppfyllda kan det bli aktuellt med vård enligt 3 § LVU, även om den unge lider av en psykisk störning. En psykisk störning som sådan är med andra ord inte en tillräcklig förutsättning för vård med stöd av LVU men utgör heller inte ett hinder för tillämpning av lagen.

Regeringsrätten kom fram till att neuropsykiatriska funktionshinder inte i sig kan utgöra ett socialt nedbrytande beteende i LVUs mening och att ett beteende som i huvudsak kan beaktas som ett

symptom på en psykisk störning inte utgör ett sådant socialt nedbrytande beteende som avses i 3§ LVU. Slutligen hänvisade Regeringsrätten till förarbetena där det framgår att någon till följd av sin psykiska störning inte kan bli föremål för vård med stöd av 3 § LVU. Domstolen konstaterar att den unges beteende inte var en följd av en psykisk störning utan snarare en yttring av den psykiska störningen. Domstolen slog fast att ett beteende måste vara frikopplat från den psykiska störningen för att anses vara en följd av störningen. Regeringsrätten bedömde att den unges beteende var att betrakta som symptom på hennes funktionshinder och att hon därför inte uppfyllde kriterierna för att beredas vård med stöd av 3 § LVU.

Denna dom medförde att beteenden som var symtom av neuropsykiatriska diagnoser inte kan anses vara ett socialt nedbrytande beteende i lagens mening.

2.7 Hur många barn och unga vårdas enligt LVU och på vilka grunder

Socialstyrelsen började föra statistik gällande insatser till barn och unga 1994. Mycket statistik finns tillgänglig på Socialstyrelsens hemsida men den äldre statistiken är inte lika precist presenterad som fallet är idag. Vi kommer i detta avsnitt presentera hur många barn och ungdomar som vårdas med stöd av LVU såväl ur ett historiskt perspektiv som i ett senare perspektiv (Socialstyrelsen, 2018) Vi vill presentera dessa siffror för att ge en överblick över hur det ser ut idag och hur det har sett ut tidigare, vilket framgår av tabell 1:1.

Tabell 1:1 Överblick av hur många som har vårdats med stöd av LVU och hur många som omedelbart omhändertagits.

År	Hur många vårdas med stöd av LVU	Hur många vårdas med stöd av 3§ LVU	Omedelbara omhändertaganden enligt 6§ LVU	Omedelbara omhändertaganden enligt 3 och 6§§ LVU
1999	4500	1215	1500	720
2007	5890	1678	2118	837
2016	6427	1276	2359	794

Det vi, med förvisso förhållandevis litet underlag, kan konstatera är att antalet barn och unga som vårdas med stöd av LVU har ökat med 30% från 1998 till 2016. Anledningen till att det ökar kan vara flera, vi har inte kunnat hitta några svar på varför det ökar men om vi ska spekulera så är det enkla svaret att befolkningen i Sverige ökar över tid. Det som är en tydlig skillnad är att andelen barn och unga som vårdas med stöd av 3 § LVU minskar över tid i relation till den totala andelen som vårdas med stöd av LVU. Vi kan, av tabellen, utläsa att de omedelbara omhändertagandena med stöd av 6 § LVU ökar över tid. Denna ökning gäller dock inte då barn och unga omhändertas med stöd av 3 och 6 §§ LVU.

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer tidigare forskning kring valda teman att presenteras. Valet av forskning har gjorts med avsikten att ge oss möjlighet att analysera vårt resultat och svara på studiens syfte. Initialt presenteras relevant svensk forskning inom områden som berörs av uppsatsen. Då denna studie utgår från svensk lagstiftning är det svårt att hitta relevant internationell forskning inom området vi valt att studera. Vi har av den anledningen valt att bredda den internationella forskningen som behandlar ämnet om vård inom institution. Då institutionsvård även förekommer i Sverige har vi valt att foga samman den internationella forskningen med den svenska när vi behandlar detta ämne. Viss forskning vi valt att presentera kan tyckas vara föråldrad men vi har gjort bedömningen att denna forskning, åldern till trots, är relevant för att svara på studiens syfte. Rättssäkerhet och barnet i rättsprocessen, är två forskningsområden vi till viss del tagit del av men inte valt att fördjupa oss vidare i under egna rubriker. Anledningen är att vi med denna studie inte ämnar svara på frågor som rör dessa områden. Valet av forskning har utgått från studiens syfte med avsikten att ge oss möjlighet till en välgrundad analys av det empiriska materialet.

3.1 Svensk forskning om Socialsekreterarens roll i LVU-domar

Anna Hollanders (1985), avhandling poängterar att det är förhållandevis svårt att få klarhet i vilken fakta som ligger till grund för beslut gällande LVU. Den första delen av avhandlingen fokuserar på lagstiftningen och förändringar i denna. Den andra delen av avhandlingen utgörs av en analys rörande handläggningen av och beslut i barnavårdsmål. Då vi i denna uppsats inte ämnar studera lagstiftningen som sådan så är Hollanders andra del av större betydelse. Hollander kommer, i den andra delen av avhandlingen, bland annat fram till resultat gällande samsyn mellan de olika inblandade instanserna. Hon konstaterar att det råder en nästan total enighet vid bedömningarna och att det endast i undantagsfall rådde skiljaktiga meningar mellan sociala nämnder och förvaltningsdomstolar gällande barnavårdsmål. Vidare visar Hollanders studie att tolkningen och tillämpningen av lagen styrs av handläggare i första instans, i detta fall socialsekreterare. Hollander menar att det är av central betydelse att denna handläggning går rätt till med hänvisning till ovanstående påstående om att det råder total enighet mellan de olika instanserna (ibid). Med hänvisning till vad Hollander kommer fram till, gällande betydelsen av korrekt handläggning i första instans, är det av intresse att belysa det Astrid Schlytter (1999), skriver om socialsekreterarens kunskapsposition. Schlytter beskriver att socialsekreteraren, i utredningsarbetet, ska återskapa ungdomens verklighet och ta ställning till vilka åtgärder som är mest lämpliga (ibid). Schlytter beskriver en ansökan om LVU som ett rättsligt ställningstagande där socialsekreteraren antar rollen som rättstillämpare och därigenom är i behov av juridisk skolning (ibid). Beträffande uppgiften att återskapa en ungdoms verklighet krävs enligt Schlytter helt andra kompetenser än de juridiska. Schlytter menar att socialsekreteraren behöver förstå

den unges livssituation för att kunna förstå och utarbeta en vårdplan anpassad för just denna unga person. Vidare beskrivs att en del av uppdraget är att förstå den unges erfarenheter och upplevelser för att, i ett vidare perspektiv, kunna förstå hur dessa upplevelser och erfarenheter spelar roll i den unges liv (ibid). Ovannämnda förståelse fungerar inte heltäckande utan den behöver sättas in i det sammanhang i vilket den unge befinner sig (ibid). Lina Ponnert (2007) är även hon inne på liknande spår som Hollander och Schlytter. Ponnert menar att förvaltningsrätten tar förhållandevis stor hänsyn till sociala myndigheters tankar och idéer kring vad som är bäst för den unge gällande vård och tvångsvård. Ponnert ställer sig frågan om man kan förstå samstämmigheten mellan myndigheter utifrån att utredande socialsekreterare anpassar utredningen efter tidigare erfarenheter av det rättsliga systemet. Ponnerts ena slutsats är att utredande socialsekreterare inväntar ”tillräckliga bevis” och därefter anpassar innehållet i LVU-utredningen efter vad socialsekreteraren tror att förvaltningsrätten behöver för att ge bifall till ansökan (ibid).

Med hänvisning till vad Hollander (1985), Schlytter (1999) och Ponnert (2007) kommer fram till kan man argumentera för att det finns en delikatt situation som inte är helt enkel att förhålla sig till med hänvisning till socialsekreterarens dubbla roller. Då vi med denna studie ämnar undersöka hur sociala problem konstrueras genom LVU-domar är dessa författares samlade tankar av intresse. Vidare är det intressant att belysa tidigare forskning kring socialsekreterarens roll då det är utredande socialsekreterare som skriver utredningen och således lägger grunden för domslutet. Då tidigare forskning visar att det råder en, i det närmaste, total samsyn mellan socialnämnd och förvaltningsrätt är det av intresse att belysa just denna forskning (Hollander, 1985; Ponnert, 2007). Vår empiri visar på att denna samsyn gör sig gällande i de domar vi studerat och vi anser att det är av central betydelse att lyfta fram forskning inom detta område. Den samlade forskningen kring socialsekreterarens roll blir relevant för studien då det är socialsekreterarens och i förlängningen socialnämndens utredning som ligger till grund för ansökan om vård enligt LVU.

3.2 Svensk forskning om samtyckesfunktionen i LVU-domar

I LVU-utredningar och domar rörande tvångsbeslut fyller samtycket en betydande del i avgörandet i målen. Samtycket är en vanligt förekommande konstruktion och ett allvarligt menat samtycke, skall i viss mån, upphäva beslutet om tvångsvård (Schlytter, 1999). Det som menas är att ungdomar och vårdnadshavare kan ha lämnat ett samtycke till frivillig vård men beroende på vilket sätt och på vilka grunder som samtycket formuleras så kan rätten välja att tolka samtycket som giltigt eller otillbörligt. I och med detta så tolkar rätten en konstruktion av ett samtycke vilket för denna studie blir av vikt då samtycket till viss del styr konstruktionen om hur pålitliga eller inte pålitliga personerna i frågan är samt att det på så sätt konstruerar en bild av de enskilda i fråga.

Leviner (2017) problematiserar samtyckeskonstruktionen utifrån flera perspektiv; *att man kan skilja mellan frivillighet och tvång, att människor är autonoma och beslutskapabla samt synen på barns inskränkta självbestämmanderätt och begränsade rättsliga handlingsförmåga*. Samtycket och

gränsdragningen mellan frivillighet och tvång kan upplevas problematiskt. Leviner (2017) menar att det kan finnas en risk för att tvång används i det dolda i samband med frivilliga insatser, exempelvis kan det finnas dolda hot om tvångsinsatser för att få till ett samtycke för frivilliga insatser. Det kan även tänkas att tvångsåtgärder används när frivillighet skulle vara möjligt (ibid). Sammantaget finns det problem i avgörandet vad som är frivillighet och vad som är tvång samt att människor i utsatta situationer kan underkasta sig beslut i tron om att det inte finns andra alternativ. För det andra problematiseras människans autonomi eller integritet i förhållande till människans möjlighet att fatta rationella beslut eller för den delen avge giltiga samtycken när det kommer till tvångsvård (ibid). Barnets förmåga att vara autonomt gällande beslutsfattande är också något som tas upp och att barn i det närmaste fortfarande inte förväntas fatta autonoma beslut annat än vad som beskrivs i 6 kap. 11 § FB. Där beskrivs att barn i takt med ålder och mognad får vara del i att fatta beslut om sig själva men med en klausul att vårdnadshavare har det sista ordet. I förlängningen medför det att barn i det moderna rättssystemet ses som icke kapabla att fatta beslut och ges en begränsad rättslig handlingsförmåga. Leviner (2017) menar att det står i kontrast till det som skrivs i barnkonventionen, artikel 12, om barns rätt att komma till tals i frågor som rör dem själva (ibid).

Samtycket och dess funktion inom LVU lagstiftningen är av betydelse för denna studie på grund av att om samtycket inte fanns med i svensk rätt skulle förutsättningarna för tvångsvård se helt annorlunda ut. Vi menar att förutsättningarna för att ingripa med stöd av LVU styrs av det samtycke som givits och om förvaltningsrätten väljer att tro på samtycket som lämnats beror på hur samtycket har framställts, det vill säga återgivits inom domarna. Eftersom studiens syfte är att undersöka hur problembeteende och skyddsbehov konstrueras så är det relevant att ta med konstruktionen av samtycket samt hur rätten väljer att tolka dess innebörd med anledning av att det i förlängningen påverkar rättens syn på den enskildes trovärdighet.

3.3 Svensk forskning om beviskravet rörande LVU-domar

Beviskravet när det gäller omhändertagandemål är inte av samma betydelse som när det är frågan om ett brottmål då kraven på bevisningen är av större betydelse. Bevisningen i allmänhet uttrycks i grader av sannolikhet eller genom negationer om vad som inte får föreligga (Schlytter, 1999). Beviskraven i omhändertagandemål menar Schlytter (1999) bör uttryckas som positiva krav genom att ha gjort något sannolikt. I rättens ansvar ingår det att tillgodose att målet i fråga blir fullständigt utrett samt att domstolen prövar såväl socialnämndens tolkning av rättsregeln och bevisningen som socialnämnden för fram genom sin utredning och yrkanden (Mattsson, 2002; Schlytter, 1999). Utredningsfrågor och bevisprövningsfrågor är allt som oftast beroende av varandra och förklaringarna som de båda ger upphov till bygger på den grundläggande inställningen till förståelsen av den rättsliga frågan (Mattsson, 2002). Det medför därför att det blir svårt att precisera vad som krävs i sak för att beviskravet skall vara uppfyllt (ibid). En faktor som dock framkommer som en indikator på om beviskravet är uppfyllt eller inte är huruvida källorna i utredningen är tillförlitliga. Källor i målet kan

exempelvis vara utlåtanden från specialistkompetens, barnets egna berättelse och socialnämndens utredning. Saknas exempelvis utlåtanden från specialist eller barnets egna berättelse kan domstolen komma att kräva ytterligare utredning eller alternativt förklara att beviskravet inte är uppfyllt (ibid). En annan faktor av betydelse är hur samstämmiga uppgifterna i utredningen är (ibid). Ponnert (2007), beskriver i sin avhandling, att socialnämndens utredningar, som bland annat kan innehålla uttalanden och erkännanden från den unge eller dokumenterade polisrapporter, fungerar som en del av bevisningen i en LVU-dom. Bevis som används, för eller mot den unge, ska vara objektiva och inte genomsyras av personliga tolkningar. Möjligheten att vara objektiv i en utredning problematiseras av Ponnert som menar att det är svårt, om inte omöjligt, att en socialsekreterare lyckas vara fullständigt objektiv. Argumentationen, eller bevisföringen, kan således byggas upp av socialsekreterares bedömningar och iakttagelser vilket kan medföra att vårdbehovet framstår som tydligare och att argumenten anses objektiva (ibid). Trots detta så kan det anses att LVU-utredningarna genomsyras av en mängd psykologiska tolkningar, speciellt i beteendefallen. Ponnert har i sin avhandling valt att benämna detta som social bevisföring.

Det ingrepp som medföljer vid ett ingripande med stöd av 3 § LVU springer oftast ur en önskan att förändra den unges beteende. Att förändra ett beteende medför ofta att skyddsbehovet framträder allt svagare och ersätts med ett korrigeringsbehov (Mattsson, 2002). I beteendefallen (3 §) anses den unges beteende bryta mot samhällliga normer till den grad att lagen medger att samhället ingriper för att förhindra att den unge fortsätter uppföra sig på ett sådant sätt som skadar den unge. I samband med detta så kan det anses att insatserna skiftar från att skyddas från andra till att skyddas från sig själv och att åtgärderna kan liknas med kontroll- och korrigeringsåtgärder istället för skyddsåtgärder (ibid). Mattsson (2002) och Lundström (1993) menar att dessa åtgärder ligger i nära jämförelse med samhällets intresse att tillgodose att barn och unga inte har ett skadligt eller avvikande beteende. I och med detta så kan den unges utsagor användas mot den unge som bevismedel vilket leder till en ökad risk att omhändertas om den unge berättar sin sida av historien (Mattsson, 2002). Mattsson beskriver vidare att uppgifterna som barnet eller den unge lämnar ofta blir uppgifter som går emot barnets eller den unges egna vilja och att de bör bli informerade om detta. I domskäl saknas ofta utförliga motiveringar till varför utgången i målet blivit annorlunda än den unges önskningar (ibid).

Forskning kring beviskravet i LVU-domar har betydelse för denna studie då vi är intresserade av konstruktionen av den unges problembeteende och skyddsbehov. Socialtjänstens utredning, den unges egna utsagor, vårdnadshavares berättelser och sakkunnigas utlåtanden är alla delar av bevisningen i LVU-domar. Det medför att bevisningen i mångt och mycket kan likställas med konstruktionen av problembeteende och skyddsbehov. Det är även viktigt att lyfta att bevisbördan ligger hos socialtjänsten vilket leder till att hur problembeteendet och skyddsbehovet framställs har en betydande roll i avgörandet i LVU-domar. Det framgår även av vår empiri att barnens och de ungas egna utsagor ofta blir en del i bevisningen mot dem samt att det sällan framkommer att det är rättens intentioner att använda deras berättelser mot dem själva. Det har även framkommit ur det empiriska materialet att

bevisningen i vissa fall inte konkretiserats i önskvärd utsträckning, exempelvis genom att förvaltningsrätten konstaterar ett pågående missbruk trots att det saknas positiva urinprover som styrker detta.

3.4 Svensk och internationell forskning om tvångs- och institutionsplacerade barn och unga

De barn och ungdomar som placeras med stöd av LVU placeras med insatser som familjehem, jourfamilj, Hem för vård och boende (HVB) eller placeras inom Statens institutionsstyrelse (SiS). Trots omfattande placeringar inom dessa institutioner finns det lite systematiserad kunskap om resultaten av behandlingen. Sammantaget visar undersökningar på dåliga resultat både i Norden och internationellt (Andreassen, 2003). Några viktiga studier att nämna som gjorts i svensk kontext är Claes Levins studie från 1997 av ungdomar från Råby ungdomshem, Jerzy Sarneckis studie av sju särskilda ungdomshem (SiS-hem) från 1996 och Vinnerljung et al. studie från 2001 vilken jämför behandlingssammanbrott i fosterhem, på öppna institutioner och slutna institutioner i Sverige (ibid). Samtliga av dessa studier pekar på brister inom institutionsvården och hävdar till viss del att vård på institution kan ha negativa konsekvenser för den som vårdas (ibid).

I en studie gjord i Florida, USA, jämfördes resultat från familje- och HVB-hems-liknande institutioner som tog emot barn och ungdomar med problembeteenden (Armstrong, Dollard & Robst, 2011). Studien jämförde skillnader i effekterna av vården mellan familje- och HVB-hems placerade barn och unga. Studien fokuserade på den unges situation innan och efter behandling. Resultatet visade, att de barn och unga som placerats i HVB-hem, tidigare varit föremål för fler och mer ingripande insatser som exempelvis låsta boenden. För de barn som placerats inom familjehem var situationen innan mildare och de hade oftast inte varit föremål för insatser i samma omfattning som de barn som placerats i HVB-hem (ibid). När jämförelsen mellan grupperna gjordes huruvida situationen hade förbättrats efter behandling så visade resultatet att båda gruppernas problembeteende i viss utsträckning hade minskat efter behandling. De barn som haft placeringar i familjehem visade dock att de i större utsträckning inte återföll i brott och att de barn som varit placerade i HVB-hem oftare förekom i brottsregistret samt återföll i brottslighet (ibid).

Vi har valt att presentera forskning kring institutionsplacering i en svensk och internationell kontext då många av de domar vi har studerat rör barn och ungdomar som placeras på just en institution samt i flera fall har barnen och ungdomarna tidigare varit placerade. I flera fall i vår empiri återkommer berättelser om sammanbrott och avbrutna placeringar med syfte att vara en del i konstruktionen av den unges problembeteende eller skyddsbehov. Med det menar vi att förvaltningsrätten använder den tidigare avbrutna placeringen för att fastslå att den unge inte är kapabel att ta emot vård på frivilliga grunder. Det är även av intresse att belysa detta forskningsområde då det visats att placering på institution inte nödvändigtvis är det bästa för barnet och att det snarare

kan ha negativa effekter (Andreassen, 2003; Levin, 1998; Sarnecki, 1996; Vinnerljung, Sallnäs & Westermark, 2001).

4. Teoretiska utgångspunkter

I följande kapitel kommer teorier och teoretiska begrepp som är aktuella för studien att presenteras. Då vi i denna studie valt att studera hur en ungdoms beteendeproblem och skyddsbehov konstrueras anser vi det lämpligt att använda oss av ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. Detta med hänvisning till att grundantagandet i den socialkonstruktivistiska teorin utgår från att allt är konstruerat av människan. Nedan beskriver vi dessa grundantaganden. Denna teori blir användbar som teoretiska utgångspunkt till studien på grund av att den ger en möjlig förklaring till hur kunskap kring fenomenet som beskrivs formats. Alternativt hade vi kunnat angripa vår empiri med en rättsvetenskaplig metod men då hade uppsatsen fått ett annat syfte. Då avsikten med denna uppsats inte är att studera huruvida förvaltningsrätten gör korrekta bedömningar utifrån rådande lagstiftning fattades beslut om att inte ta ett rättsvetenskapligt grepp på denna uppsats.

4.1 Socialkonstruktionism

Social konstruktion, som begrepp betraktat, introducerades av Berger och Luckmann (1966) i deras verk *The social construction of reality*. Enligt Berger och Luckmann är samhället en konstruktion, skapad av människan och av interaktioner mellan människor. Teorin om sociala konstruktioner ämnade beskriva, och i viss mån förklara, människans sociala verklighet. Berger och Luckmann menade att människans verklighet, likt samhället, är en konstruktion som hon formar och sedan uppfattar (ibid). Socialkonstruktionismen är den teoretiska utgångspunkten för denna studie och vi anser den vara mest lämpligt för att förstå studien frågeställningar ur ett teoretiskt perspektiv. Ett av nyckelantagandena i socialkonstruktionismen är att det den kunskap som vi har om världen och fenomen inte kan ses ur ett objektiva perspektiv. Utan snarare att det som vi uppfattar som verklighet hör ihop med hur vi konstruerar och kategoriserar världen och de fenomen som vi stöter på och att det därigenom finns en subjektiv del i hur vi ser och konstruerar vår uppfattning av världen (Wennerberg, (2001). Wennerberg (2001) exemplifierar fenomenet genom Sveriges grundlag. Grundlagen i sig har inte växt fram genom en naturlig process eller är inte bestämd av naturen utan är en följd av en rad olika sociala processer. Dessa sociala processer har i sin tur bidragit till att Sveriges grundlag har den form den har i dag. Grundlagen är något människor har varit en del av att utforma och konstruera vilket i förlängningen är ett uttryck för en social konstruktion samt att lagen i sig skall studeras som social konstruktion och inte något annat (ibid).

Wennerberg (2001) menar att vi upplever verkligheten med våra ögon men också genom vårt språk. Språket är på så sätt en del i hur vi konstruerar kunskap om vår omgivning. Till exempel beskriver Wennerberg att vi utvecklas till tänkande varelser bygger på att vi har lärt oss ett språk när vi växte upp. Språket i sig bygger på strukturer, vilka människan varit en del i att skapa och konstruera, som hjälper oss att göra verkligheten begriplig. Till exempel genom att vi förstår begreppet stol vet vi

vad en stol är och därigenom kan vi se en stol (ibid). På samma sätt konstruerar vi betydelsen av ett socialt nedbrytande beteende, dels genom att beskriva och skriva ut vad ett socialt nedbrytande beteende är men också genom att sedan applicera det på barn och ungdomar som anses stämma överens med beskrivningen av rekvisitet ett socialt nedbrytande beteende.

Vivien Burr (2003) menar att det inte finns en entydig definition till socialkonstruktivismen men att det går att urskilja gemensamma drag för hur tidigare författare skrivit om teorins grundantaganden. Burr (2003) beskriver socialkonstruktivismens fyra grundantagande på följande vis. Det första grundantagandet utgår ifrån och tar för givet att vi skall ha en kritisk hållning till det vi anser är och tar för sanningar samt hur vi förstår världen och oss själva. Det andra grundantagandet menar att allt vi upplever, hur vi förstår vår världsbild samt hur vi väljer att konceptuellt kategorisera våra förståelser, är i konstant beroende av historiska och kulturella kontexter. Det tredje grundantagande inom teorin är att kunskap skapas och hålls levande med hjälp av sociala processer samt att det är i de dagliga interpersonella möten som kunskap skapas. Det fjärde och sista grundantagandet är att kunskap och social praktik, i det stora hela, hör ihop. Burr menar att hur vi väljer att konstruera utifrån vår givna historiska och kulturella kontext, följs av ett specifikt sätt att praktisera inom den sociala sfären, det vill säga inom våra sociala liv (ibid).

Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips (2002) beskriver att den sociala världen konstrueras genom diskursivt handlande och sociala processer. På så sätt upprätthålls vår världssyn genom diskursiva och sociala processer samt påverkar vad som anses vara inom normen för den gemensamma synen av ett fenomen. Det får även direkta konsekvenser som exempelvis hur synen på ett problem konstrueras eller vad som egentligen uppfattas som ett problem. Dessa tankar går att koppla till konstruktionen av vad som utgör en påtaglig risk för skada för en ung person. Med det menar vi att det är kontexten, i vilken den unge befinner sig, som är avgörande för om det problembeteende den unge har utgör en påtaglig risk. Om narkotika varit lagligt i Sverige hade det inte varit ett socialt nedbrytande beteende att umgås med missbrukare. Narkotika är olagligt i Sverige och därför kan det anses vara socialt nedbrytande att umgås med narkomaner. Detta umgänge utgör då, i en svensk kontext, i sig en påtaglig risk för den unges hälsa och utveckling då den unge umgås med kriminella.

Socialkonstruktivismen som grundteori är lämpligt för denna studie utifrån premisen att föreställningen om vad som är en brottslig verksamhet, missbruk, socialt nedbrytande beteende, påtaglig risk och samtycke, i mångt och mycket är konstruerad av samhället och specifikt lagstiftaren. Det får konsekvenser för de barn som inte faller inom normen för vad som anses ett gott beteende, problembeteende eller skyddsbehov. Tidigare forskning visar att förvaltningsrätten tar förhållandevis stor hänsyn till sociala myndigheters tankar och idéer kring vad som är bäst för den unge och huruvida det föreligger ett skyddsbehov (Hollander, 1985 och Ponnert, 2007). Vår empiri ger stöd för tidigare forskning som belyser att det råder en samsyn mellan myndigheter och förvaltningsrätt då det ges bifall i nästan samtliga domar som utgjort denna studies empiriska underlag.

Då syftet med denna studie är att undersöka hur ett barns problembeteenden och skyddsbehov konstrueras i domar rörande 3 § LVU, anser vi det lämpligt att använda oss av socialkonstruktivistisk teori snarare än rättsvetenskaplig metod. Hade vi använt oss av en rättsvetenskaplig metod hade vi omformulerat vårt syfte. Exempelvis hade vi kunnat använda oss av en rättsdogmatisk metod och riktat in studien på att tolka gällande rätt genom att analysera rättskällor. Vi hade då kunnat undersöka huruvida förvaltningsrätten tog hänsyn till lagstiftarens intentioner genom analys av förarbeten kopplat till de domar vi studerat.

5. Metod

I detta kapitel presenteras och motiveras studiens metodval och tillvägagångssätt. Inledande kapitel kommer att beskriva studiens val av forskningsmetod och ansats. Vidare följer en redogörelse för studiens material, urval, tillvägagångssätt och analys, förförståelse, etiska aspekter, litteratursökning, validitet, reliabilitet, generalisering och avslutas med en kritisk diskussion kring studiens metod och genomförande. Detta görs för att tydliggöra de moment och händelseförlopp som uppstått under arbetet med studien och motivera de metodologiska val som gjorts under studiens gång. Metodvalet utgår från studiens empiriska underlag och har under studien utvecklats till sin nuvarande form. Vi har, i stor utsträckning, låtit empirin styra valet av metod. Detta gjordes för att på bästa möjliga sätt svara på studiens syfte och frågeställning.

Då vi är två studenter som författat denna text är det viktigt att vi redogör för ansvarsfördelningen. Vi har under uppsatsen gång haft ett gemensamt ansvar för samtliga delar. Vi har valt att ta del av samma litteratur, sökt litteratur gemensamt och producerat text tillsammans för att minimera risken för missförstånd. För att säkerställa att texten blir ett gemensamt verk har vi skickat texter fram och tillbaka sinsemellan. Vi har inte haft specifika områden med egna ansvar utan snarare valt att göra allt tillsammans. Vi kan i efterhand konstatera att detta har varit mycket tidskrävande men anser att det har bidragit till en gemensam text där vi båda har haft lika stort inflytande på samtliga delar.

5.1 Metodval

När det gäller samhällsvetenskaplig forskning brukar valet av forskningsmetod primärt stå mellan antingen en kvalitativ eller kvantitativ metod. För att svara på just denna studies syfte och frågeställning har vi valt att utgå från en kvalitativ forskningsmetod med en abduktiv ansats. Som analysverktyg har vi valt att använda oss av tematisk analys med avstamp ur socialkonstruktivistisk teori. Det har gjorts med anledning av att denna studie syftar till att undersöka hur ett barns eller ungdoms problembeteende och skyddsbehov konstrueras i domar rörande 3 § LVU. Kvalitativa forskningsmetoder är att föredra om studien är tolkningsinriktad, interpretativistisk och ämnar förstå den sociala verkligheten (Bryman, 2011).

En abduktiv ansats är en kombination av forskarens förförståelse och teori och syftar till att låta empirin stå i fokus men att forskaren har med sig ett teoretiskt ramverk för att tolka empirin (Bryman, 2011). I denna studie har empirin varit styrande men vi har under studiens gång haft med oss den socialkonstruktivistiska teorin för att tolka studiens resultat.

Tematisk analys beskriver Bryman (2011) som ett vanligt angreppssätt för att kategorisera och tematisera det empiriska material som avses analyseras. Metoden går ut på att finna motiv som forskaren skapar teman och subteman kring med syftet att kategorisera det empiriska materialet (ibid). Tematisk analys som metod valdes med anledning av att vi med denna undersökning velat ta reda på hur, det skrivs om brottslig verksamhet, missbruk, socialt nedbrytande beteende, påtaglig risk och samtycke samt hur detta konstrueras som ett problembeteende och skyddsbehov. Den tematiska

analysen gav stöd i att dela in det som framkommit i studiens resultat i övergripande teman och subteman och analyserades sedan med utgångspunkt ur studiens teori och tidigare forskning. Med detta i ryggen menar vi att en kvalitativ forskningsmetod, med en abduktiv ansats och tematisk analys som analysverktyg, är den övergripande metod som på bästa sätt ger en rättfärdig bild av det vi ämnat undersöka.

5.2 Förförståelse

Reflexivitet eller självreflektion är en viktig del av forskarens förhållningssätt vid en kvalitativ studie (Padgett, 2008; Bryman, 2011). Med det i tankarna vill vi beskriva förförståelsen hos studiens författare. Vi arbetar med barn och unga på varsin sida av det sociala arbetet, den ena som behandlare och den andra som myndighetsutövare. Det är genom denna erfarenhet som intresset väcktes för ämnet som denna uppsats ämnat undersöka. Det är möjligt att denna erfarenhet har format vår syn på hur problembeteende och skyddsbehov konstrueras i LVU-domar. Vi har under arbetet med studien eftersträvat att upprätthålla en medvetenhet kring vår egen förförståelse för att den inte skall påverka resultatet av vår studie. Under arbetets gång har vi ständigt påmint varandra om vår respektive förförståelse och om vi märkt att vi inte lyckats vara fullständigt objektiva. Vår förförståelse har således varit både positiv och negativ men menar trots allt att den främst fungerat som en positiv aspekt då vi har kunnat förstå vårt empiriska material på ett djupare plan.

5.3 Material

Det empiriska underlaget för denna studie utgörs av 33 stycken domar från Förvaltningsrätten i Stockholm. Domarna som vi studerat är LVU-domar som behandlar 3 § LVU och fastställdes mellan åren 2012-2017. Vi valde att titta på domar över en femårsperiod med avsikten att eventuellt kunna se skillnader över tid. Detta var inte vårt huvudsakliga syfte men vi menar att det gav en fördjupad kunskap om hur synen på ett problembeteende och skyddsbehov förändras över tid.

5.3.2 Urval

Det övergripande kriteriet som styrde urvalet för studiens empiri var att alla de domar som vi ämnade undersöka, har rört beteendefallen (3 §) i LVU. Ett målinriktat urval som hade för avsikt att skapa en bättre förståelse för just 3 § LVU. Vi hade kunnat välja att studera såväl 2 § LVU men vi ansåg att materialet skulle bli för stort och, i viss mån, spretigt för att bidra med någon fördjupad kunskap. Det medförde även att vi valde att studera domar under en längre tidsperiod, det vill säga mellan åren 2012–2017. Bryman (2011) beskriver målinriktat urval som ett strategiskt sätt att välja deltagare eller material för att få relevant information som senare kan besvara studiens forskningsfråga.

5.3.3 Insamling av empiriskt material och databearbetning

I samband med att studiens syfte och frågeställning växte fram kontaktades Förvaltningsrätten i Stockholm med anledning att begära ut LVU-domar rörande beteendefallen (3 § LVU). Vid första

kontakt framkom dock att förvaltningsrätten inte kategoriserade LVU-domar efter beteendefall eller kommuner separat, vilket resulterade i att samtliga LVU-domar mellan åren 2012–2018 från kommuner i Stockholms län var tvungna att begäras ut. Initialt fick vi ett Excel-dokument med 3929 domar gällande LVU och fick på egen hand sortera bort övriga kommuner. Efter första sortering så hamnade antalet domar för den kommun som vi valt att undersöka på 202 domar och samtliga av dessa begärdes ut från Förvaltningsrätten i Stockholm. Förvaltningsrätten i Stockholm mailade samtliga domar till oss och efter att ha fått samtliga 202 domar så sorterades miljöfall (2 § LVU) och överklaganden bort. Anledningen varför överklaganden sorterades bort var att utredningarna i dessa överklaganden ofta var väldigt kortfattade och kunde beröra mål som tidigare behandlats i empirin. Slutligen återstod 36 domar som sedermera skrevs ut i två kopior för en första genomläsning. Vid första genomläsningen av domar hittades ytterligare domar som vi behövde sortera bort. Två av domarna sållades bort då de rörde upphörande av vård. Initialt var meningen att studera domar mellan åren 2012–2018 men eftersom det endast vid tidpunkten för urvalet fanns en dom från år 2018 sållades även denna bort med motiveringen att om en jämförelse mellan år inte skulle ge en tillförlitlig bild. Till sist kvarstod 33 domar rörande beteendefall (3 § LVU) från vald kommun mellan åren 2012–2017 som har underlag för studien.

För att underlätta arbetet med analysen av domarna så skrevs delar av samtliga domar av så att vi skulle få digital text att arbeta med. Det gjordes för att få en bättre förståelse för vem som uttryckte vad och hur det uttrycktes. Vi valde att kategorisera utefter vem som uttalade sig om den unge, vilket blev rubrikerna *socialnämnd*, *den unge*, *vårdnadshavare* och *förvaltningsrätt*. Vid de tillfällen som barnet eller den unge hade en ställföreträdare som förde dess talan, och vid de tillfällen det var tydligt att det var den unge som framförde en åsikt så fördes detta in under rubriken "den unge". På så sätt fick vi fram vad och på vilket sätt som de olika aktörerna beskrev rekvisit, påtaglig risk och samtycke samt de skillnader som fanns i hur olika aktörer beskrev de aktuella rekvisit.

5.4 Analys

Vid första genomläsningen beslutades att vi tillsammans skulle högläsa, kategorisera materialet och genomföra en första tematisering. Att vi högläste tillsammans gjordes för att vi skulle få ett samförstånd i hur vi skulle tematisera och kategorisera domarna för senare analys. Initialt valde vi att tematisera och kategorisera domarna utefter vilka rekvisit som socialnämnden ansökt på. Kategorierna som togs fram blev *brottslig verksamhet (B)*, *missbruk (M)*, *socialt nedbrytande beteende (S)*, *påtaglig risk (P)* och *samtycke (SAM)*. Efter att ha högläst hälften av domarna beslutades att fortsatt läsa domarna individuellt för att senare gå igenom domarna tillsammans för att kontrollera att vi tematiserat likadant. När vi säkerställt att samtliga domar tematiserats och kategoriserats likadant arbetade vi fram en matris. Matris är något som Bryman (2011) beskriver som ett index av centrala teman och subteman som används under arbetet med kodning och analys inom tematisk analys. De teman och subteman som framkommit grundar sig i noggrann läsning av domarna. Denna matris

sammanställdes i ett Excel-dokument för att få en överblick över materialet. I Excel-dokumentet så kategoriserades domarna in i flertalet teman och subteman (se bilaga 1). Tematiseringen bestod av lagens rekvisit och andra, för studien, relevanta rubriker. Detta gjordes för att vi skulle få en överblick om vad det skrevs om i domarna samt om det skrevs om saker som faller utanför rekvisiten inom 3 § LVU. Efter framställningen av Excel-dokumentet genomlästes domarna återigen tillsammans för att säkerställa att tematiseringen stämde överens mellan oss båda. Under arbetet med att urskilja studiens teman och subteman strävade vi efter att se samband mellan vad som uttrycktes i domarna och tidigare forskning inom ämnesområdet och teori. Vi strävade efter att hitta mönster mellan de olika domarna samt hur man valt att beskriva barnens och de ungas problembettende och skyddsbehov. Vi fann att skyddsbehovet i de flesta fall endast beskrivs inom kategorin påtaglig risk, vilket resulterade i att påtaglig risk fick bli det som representerade skyddsbehovet. Slutligen tematiserades domarna efter rekvisit *brottslig verksamhet, missbruk av beroendeframkallande medel, socialt nedbrytande beteende, påtaglig risk* och *samtycke*. Rekvisitet socialt nedbrytande beteende delades sedan in i subteman utöver rekvisitet som sådant vilket blev följande; *olämpliga miljöer, missbruk, bristande skolgång, kriminalitet* och *neuropsykiatriska diagnoser och/eller annan psykisk variation*.

5.5 Reliabilitet, validitet och generalisering

När det gäller kvalitativa studier förhåller forskaren sig till begreppen reliabilitet och validitet på ett annat sätt än i kvantitativa studier. Exempelvis så rör sig reliabilitet i kvalitativa studier mer om att eftersträva en möjlig replikation av studien och i kvalitativa studier så berör inte reliabiliteten själva mätningprocessen (Bryman, 2011). I kvalitativa studier så fungerar forskaren både som mätinstrument och tolkare av resultaten vilket i sig medför svårigheter i att förhålla sig till reliabiliteten och validiteten (Larsson, 2005). Bryman (2011) beskriver reliabilitet utifrån två olika perspektiv dels *extern reliabilitet* och *intern reliabilitet*. Extern reliabilitet handlar om i vilken utsträckning studien kan upprepas medan intern reliabilitet handlar om att forskarna i studien har en samsyn när det gäller tolkning av materialet (ibid). Validitet inom kvalitativ forskning handlar mer om att skapa en tydlig beskrivning och bild av vad det är som ämnas undersökas i studien. Detta görs genom studiens tematiseringar, beskrivningar och analyser (Larsson, 2005). Bryman (2011) beskriver även validitet med benämningarna *extern validitet* och *intern validitet*. Extern validitet handlar om huruvida studiens resultat kan generaliseras till andra sociala sammanhang, kontexter eller situationer. Intern validitet handlar om att forskarens eller forskarnas observationer skall stämma överens med de teoretiska idéer som utvecklas genom studien (ibid).

I arbetet med denna studie har intern reliabilitet och intern validitet beaktats under arbetets gång. Det har gjorts genom att vi varit noggranna med att diskutera hur vi skall tolka den text vi läst samt att vi till en början gjort de tolkande processerna tillsammans. Detta har gjorts för att säkerställa att vi tolkat texten på liknande sätt. Vid arbetet har även en transparens och tydlighet eftersträvat för att ge en tydlig bild av de moment som genomförts, vilka fenomen som observerats och på vilka sätt som

domarna valts att tematiseras. Det har på så sätt stärkt studiens interna reliabilitet. De teman som tagits fram för att kategorisera och analysera resultatet har beskrivits detaljerat i metodkapitlet vilket i sin tur kan ses som att det stärker studiens interna validitet.

I analysdelen förs tydliga argumentationer för de tolkningar och upptäckter som gjorts med kopplingar till teorikapitlet och forskningskapitlet. Då ordagrant tematiserade och avskrivna domar ligger till grund för resultatkapitlet, finns det möjlighet att granska grunden för resultatets uppkomst och även värdera de tolkningarna och upptäckter som argumenteras. Domarna som utgör studiens empiri är allmänna handlingar som kan begäras ut för att replikera studien och med den grad av tydlighet och transparens i studiens metodkapitel torde studien vara replikerbar. Detta i sin tur kan vi anse stärker studiens externa reliabilitet. Det som kan komma att minska studiens externa reliabilitet är om en annan forskare upprepad studien men väljer att tolka materialet med stöd av en annan teori eller metod. Då vi, av etiska skäl, valt att inte skriva ut domarnas målnummer har vi upprättat en kodnyckel som kan begäras ut vid en eventuell replikering av studien.

En anmärkning som ofta tas upp i samband med kvalitativa studier är studiens generaliserbarhet. Eftersom vi valde att studera LVU-domar under tidsperioden 2012-2017 insåg vi att möjligheten att generalisera resultatet är relativt låg och att studiens resultat endast kan tänkas gälla under de aktuella år vi valde att undersöka. Vi vill dock påstå att vissa delar av studiens resultat skulle kunna vara tillämpbara även om man skulle studera andra år. Det vi menar, med hänvisning till Hollander (1985) är att socialnämnders LVU-utredningar och domstolarnas LVU-domar i viss mån kan skilja sig åt men kommer ändå att se relativt lika ut oavsett vilka år studien fokuseras på. Trots uppsatsen låga grad av extern validitet menar vi att de upptäckter som vi funnit skulle kunna bidra med kunskap om hur konstruktioner verkar inom LVU-domar.

5.6 Litteratursökningar

Den teoretiska kunskap och kunskap om tidigare forskning har inhämtats genom ett antal olika litteratursökningar. I studiens initiala fas fick vi handledning samt stöd från vår handledare som visade ingångar till den vetenskapliga litteraturen. Detta är något som Backman (1998) benämner som konsultation. Genom de första tipsen och ingångarna till den vetenskapliga litteraturen så lästes böcker, uppsatser och avhandlingar inom ämnet. Genom att söka i litteraturens referenser uppdagades nya källor till information. Detta i sin tur är något som Backman benämner som manuell sökning som kan genomföras på diverse sätt. Exempelvis beskriver Backman att sökning via referenser i böcker, tidskrifter, översiktsartiklar och bläddring i bibliotek som manuell sökning. Allteftersom så behövdes sökningarna utvidgas till sökningar i databaser. Databaserna finns tillgängliga via Ersta Sköndal Bräcke högskola. Initialt gjordes en sökning tillsammans med bibliotekarien och sökningarna omfattades av Libris, SOC Index with full text, Social services abstracts, Sociological Abstracts, Google scholar och JPinfonet. Sökord som användes var juvenile delinquency, delinquency, child law, Sweden, LVU, 3 § LVU-domar, tvångsvård, rättssäkerhet. Genom den första genomsökningen hittades

intressant litteratur i form av böcker, avhandlingar, uppsatser och artiklar. De internationella vetenskapliga artiklar som valdes efter litteratursökningen hade identifierades genom att vi tillsammans läste artiklarnas tillhörande abstracts. Efter genomläsningen av utvalda artiklar valdes sedan den forskning som bedömdes mest relevanta för studien syfte. Under studiens gång upplevd vi att det var svårt att hitta passande internationell forskning och vi fick återigen göra en ny litteratursökning genom databaserna. Denna gång användes sökord som child protection, compulsory care, involuntary treatment och child delinquency. Trots en andra genomsökning så är upplevelsen den att det varit svårt att hitta forskning som behandlar studiens syfte. Det har lett till att vi vidgat sökandet och tagit in det material som vi anser som mest lämpligt.

5.7 Metoddiskussion

Som tidigare nämnts valde vi att använda oss av ett målinriktat urval för att finna vårt empiriska material. Ett målinriktat urval kan, enligt Bryman (2011), likställas med ett bekvämlighetsurval som i förlängningen påverkar studiens externa validitet på ett ofördelaktigt sätt. Det vi hade kunnat göra var att ta samtliga domar från Förvaltningsrätten i Stockholm och slumpmässigt göra ett urval av domar i samma empiriska kvantitet som denna studie. Om vi gjort så hade vi fått en större geografisk spridning vilket ökat generaliserbarheten och studiens externa validitet. Trots det så anser vi att det resultat vi kommit fram till kan vara applicerbart på andra kommuner. Det med hänvisning till att vi tittat efter de sociala konstruktionerna av problembeteende och skyddsbehov. Det vi menar är att trots att vi valt att fokusera på endast en kommun så arbetar socialsekreterare under snarlika förhållanden och med samma lagstiftning. Vi är medvetna om att kommuner kan ha olika problem och att dessa kan komma i uttryck på olika sätt. Det har så klart en betydelse för hur problembeteenden och skyddsbehov konstrueras i den givna kontexten. Med det sagt, så kan det tänkas att denna studies resultat skulle kunna vara överförbar på kommuner av samma storlek, med liknande utmaningar och förutsättningar. Ett annat angreppssätt skulle ha varit att jämföra två kommuner men våra farhågor var trots allt att vi inte skulle få tillräckligt med material för en intressant analys av studiens syfte och frågeställningar.

Det har under studiens gång funnits flera moment som vi, med facit i hand, hade valt att göra annorlunda. Dels skulle vi ha valt att påbörja arbetet med det empiriska materialet tidigare eftersom det var under denna fas som viktiga teman och subteman framkom. Ett annat moment vi önskat tidigarelagt var arbetet med avskrivningarna av domarna. Denna fas tog lång tid och skulle enkelt kunnat ha gjorts i samband med den första genomläsningen av det empiriska materialet.

En annan viktig aspekt att lyfta fram är att ett annat teoretiskt angreppssätt kunde ha valts. För denna undersökning valdes teori i ett tidigt skede och det har medfört att vi arbetat med en abduktiv ansats. Teori och empiri har arbetats med parallellt under uppsatsens gång. Teorin vi valde anser vi stämmer överens med studiens syfte och frågeställningar eftersom socialkonstruktivistisk teori vill uppmärksamma oss på sociala och språkliga processer som skapar den verklighet vi förhåller oss till. Om vi exempelvis valt att använda oss av ett mer rättsvetenskapligt angreppssätt som rättsdogmatisk

metod skulle gällande rätt och andra viktiga aspekter lyftas fram, något denna studies syfte och frågeställningar inte svarat på. Trots det tycker vi att den teori och metod vi valt givit oss som studenter inom humaniora viktiga poänger att belysa.

Under arbetet med uppsatsen så har vår förförståelse varit viktig att arbeta med då vi båda har erfarenhet inom svensk barnavård. Vi har under arbetets gång diskuterat vår förförståelse och arbetat för att den inte skall påverka studiens resultat och analys negativt. I efterhand kan vi tycka att arbetet med vår förförståelse varit tillräcklig och givit oss viktiga fördelar i förståelsen om ämnet vi studerat.

5.8 Forskningsetiska överväganden

I detta avsnitt presenteras de etiska regler som vi avsett att följa i enlighet med *lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor* och *Vetenskapsrådets principer om god forskningssed* (2017). Vetenskapsrådets principer om god forskningssed kan sammanfattas på följande sätt; forskare ska tala sanning om sin forskning, utgångspunkterna för forskningen liksom dess metoder och resultat ska öppet och medvetet redovisas samt granskas. Forskare ska redovisa om det förekommer kommersiella intressen eller andra bindningar. Det är inte tillåtet att stjäla andra forskares resultat. Som forskare ska man också ha god ordning i sin forskning vilket görs genom noggrann dokumentering och arkivering. Som forskare ska en strävan efter att bedriva forskning som inte skadar människor, djur eller miljö. Till sist ska forskare vara rättvis i sin bedömning av andras forskning.

LVU-domar innehåller flera privata uppgifter av det känsligare slaget som både berör vårdnadshavare men också barnet eller den unge. Det förekommer personuppgifter och adresser till de individer som blivit föremål för en LVU-dom men också uppgifter om incidenter och händelser som kan anses vara kränkande för den personliga integriteten. LVU-processen i sin helhet kan för de inblandade upplevas som upprörande och ingrepp som tvångsomhändertagande bör vara tämligen omskakande. Det är viktigt att ha detta perspektivet med sig som forskare och ha respekt för de situationer som människorna i studien befunnit sig i men också för att värna om den personliga integriteten och i förlängningen *identitetsskyddskravet*. Denna studie har indirekt kommit i kontakt med uppgifter om individer men har inte första hand ämnat undersöka individers upplevelser eller uppfattningar om LVU-domar utan istället fokuserat på hur problembeteende och skyddsbehov konstrueras i LVU-domar. Trots det så har vi haft med oss identitetsskyddskravet för att de individer som studien indirekt stött på och åtgärder har vidtagits för att de inte skall ta skada, bli föremål för kränkningar och för att minska risken för att individer i studien kan identifieras. Det har gjorts genom att inte namnge den kommun som vi valt att studera, inga namn eller personuppgifter förekommer i studien och målnummer till de domar som studien behandlat har inte skrivits ut i studien. LVU-domar finns tillgängliga för allmänheten som offentliga handlingar i enlighet med svensk lag för att offentlighetsprincipen ska följas samt för att säkerställa att upprätthållandet av rättssäkerheten (Regeringskansliet, 2015). I 3 § i lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor, fastställs att lagen gäller för forskning som rör känsliga personuppgifter. I detta fall är det

inte applicerbart då studiens empiri utgörs av offentliga handlingar men trots det anser vi att det varit viktigt att skydda de individer som studien fått information om för att upprätthålla god forskningsetik.

Vetenskapsrådet (2017) beskriver att när en forskare väljer att starta ett forskningsprojekt så ska forskaren välja metod med tanke på vilken metod som kan tänkas ha minst negativa eller skadliga konsekvenser för de personer som deltar i studien. Vidare beskrivs det att det vetenskapliga värdet och nyttan av forskningens väntade resultat alltid ska vägas mot de negativa konsekvenserna (ibid). Det skrivs även ut i 9 § i lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor; att forskning endast ska godkännas om de risker den kan medföra för forskningspersoners säkerhet, hälsa och personliga integritet uppvägs av studiens vetenskapliga värde. Vi har primärt undersökt rättssystemet och myndighetsutövningen och anser därav att de individer som omedvetet medverkat i studien inte kommer att skadas. Vidare anser vi att den nytta som kommer av denna studie väger upp den eventuella skada som någon åsamkats. Våra förhoppningar är att det resultat som framkommit kommer att problematiseras och i förlängningen vara till nytta för framtida barn och unga som blir föremål för tvångsåtgärder.

Vetenskapsrådet (2017) skriver att det är angeläget med en diskussion om de etiska problemen vid hanteringen av integritetskänsligt material och nämner fyra viktiga begrepp vilka är sekretess, tystnadsplikt, anonymitet och konfidentialitet. Som tidigare nämnts så har vi under studiens gång valt att anonymisera alla uppgifter i studien och även om uppgifterna inte omfattas av sekretess valt att behandla uppgifterna som sådana. Det har även medfört att vi förvarat vårt empiriska material oåtkomligt för obehöriga, inte nämnt personer som förekommer i studien vid namn, kodat domarna och skapat en kodnyckel. Efter att studien slutförts kommer allt empiriskt material att förstöras och om någon vill återskapa studien finns det möjlighet att kontakta författarna av denna text för att få de målnummer som studiens empiriska material baserats på.

6. Resultat

Nedan sammanfattar tabell 1:2 om barnet eller den unge haft tidigare eller pågående insatser, vilka rekvisit socialnämnden ansökt om vård med stöd av LVU och huruvida ansökan har getts bifall eller avslag.

Tabell 1:2 Sammanfattning av tidigare insatser, pågående insatser och sökt rekvisit samt bifall eller avslag på rekvisit som ansökts.

Sökt rekvisit	Tidigare insatser	Pågående insatser	Antal ansökningar	Bifall på samtliga rekvisit	Bifall på något rekvisit	Avslag på samtliga rekvisit
SNB	16	17	18	16	0	2
SNB&M	2	2	2	2	0	0
SNB&BV	7	8	8	5	3	0
SNB, M &BV	2	1	2	2	0	0
BV	1	2	3	3	0	0
TOTALT	28	30	33	28	3	2

Socialt nedbrytande beteende = SNB, missbruk av beroendeframkallande medel=M och brottslig verksamhet= BV.

Tabellen visar att nästan samtliga haft tidigare eller pågående insatser och att det vanligast förekommande rekvisitet är något annat socialt nedbrytande beteende som förekommer i nästan samtliga fall. Vi kan också se att rekvisitet missbruk endast används i en ansökan tillsammans med något eller några andra rekvisit. Brottslig verksamhet söks på i ett antal fall, oftast tillsammans med rekvisitet socialt nedbrytande beteende men även ensamt i tre av domarna. Åldern på de som förekommer i studien är barn och unga mellan 12-14 år; 7 stycken och 15-18 år; 26 stycken.

6.1 Hur resultatet presenteras

För att underbygga denna studie så har vi inledningsvis gjort en grundlig genomgång av samtliga 33 domar som utgör vår empiri. Efter noggrann genomgång har vi valt att kategorisera de olika domarna enligt ett antal teman. Vi har valt att tematisera för att ge en god överblick samt att möjliggöra för oss själva att se likheter och skillnader i domarna. De olika teman vi har valt att använda oss av utgår från 3 § LVU:s rekvisit. Utifrån dessa rekvisit har vi valt att lyfta ut subkategorier i de fall vi anser att det är relevant. De rekvisit vi utgår från är brottslig verksamhet, missbruk och något annat socialt nedbrytande beteende. Förutom dessa tre rekvisit kommer vi att behandla två, för studien relevanta, teman, påtaglig risk för skada och samtycke. Dessa två rekvisit särbehandlas då de är en grundförutsättning för att ansökan om vård enligt 3 § LVU ska vara aktuellt. Under respektive tema kommer vi, i de fall det är relevant, att använda oss av subkategorier.

- Huvudkategori: Brottslig verksamhet (11 domar)
- Huvudkategori: Missbruk (4 domar)
- Huvudkategori: Socialt nedbrytande beteende (18 domar)

- Subkategorier för socialt nedbrytande beteende: Olämpliga miljöer, missbruk, bristande skolgång, kriminalitet och neuropsykiatriska diagnoser
- Påtaglig risk för skada
- Samtycke

6.2 Brottslig verksamhet

Under detta kapitel presenteras de domar där nämnden sökt på rekvisitet *brottslig verksamhet*. I samtliga domar så är barnet eller den unge av manligt kön. I ett av fallen råder en skiljaktig mening i förvaltningsrätten gällande bifallet till rekvisitet brottslig verksamhet. I den skiljaktiga meningen anför en nämndeman att den unge inte utsätter sin hälsa och utveckling för en påtaglig risk att skadas och att LVU inte är menat som ett alternativ till häktning. Detta fall kommer att presenteras först.

Socialnämnden anför bland annat följande.

Den unge är dömd i tingsrätten till tre års slutna ungdomsvård för försök till mord som begicks i november 2015. Domen är överklagad till hovrätten och förhandlingen kommer ske i mitten av augusti. I domen återges det den unge uppgett angående diverse annan brottslig verksamhet. I januari 2016 dömdes hen av Södertälje tingsrätt till 35 timmars ungdomstjänst för stöld av två stycken motorcyklar. Hen är sedan tidigare dömd för skadegörelse och olovlig körning samt grov olovlig körning. Domarna har vunnit laga kraft. Hen är misstänkt för stöld genom inbrott helgen den 6–7 februari 2016. Den brottslighet som läggs den unge till last är allvarlig och representerar en sorts organiserad brottslighet.

Socialnämnden beskriver i detta mål att den unge är dömd för ett brott och att domen är överklagad av den unge. Socialnämnden tillägger att den unge tidigare dömts för andra brott som stöld och olovlig körning samt att dessa domar vunnit laga kraft. Vidare beskriver socialnämnden att den unge återigen är misstänkt för brott som begåtts i februari 2016. Den unge framför bland annat följande.

Den unge är felaktigt dömd för försök till mord. Hen har överklagat domen. Hen är inte skyldig till brotten hen är misstänkt för i februari 2016. Hen förnekar inte att det har förekommit viss brottslighet under 2015, främst stöld och häleri, men hen har lagt kriminaliteten bakom sig. Hen har brutit med sina gamla vänner och börjat träna. Hen har umgåtts mer med familjen och jobbar i sin pappas restaurang samt praktiserat hos en vän. Sedan hösten vintern 2015 har det skett en positiv förändring.

I citatet ovan framför den unge att hen överklagat domen hen blivit dömd för. Den unge anser sig vara felaktigt dömd. Den unge uppger även att de nya brottsmisstankarna som hen är misstänkt för inte stämmer men uppger att det förekommit viss brottslighet tidigare. Den unge menar att hen nu lagt kriminaliteten och brottsligheten bakom sig och har börjat umgås med sin familj i större utsträckning. Den unge anför vidare att hen inte har ett vårdbehov genom att uppge följande "Hen har i dagsläget inget vårdbehov. Nämnden upphävde det förra beslutet om vård den 19 maj 2016 eftersom det inte fanns något vårdbehov." Den unge framför även att det enda som hänt sedan att socialnämnden upphävt beslut om vård den 19 maj 2016 är att hen återigen blivit misstänkt för ett brott som begåtts i februari 2016.

I följande citat presenteras vad den unges vårdnadshavare anförde i sitt bestridande till nämndens ansökan.

Det har tidigare förekommit problem och föräldrarna har därför känt en oro. Sedan i höstas har den unges beteende emellertid förändrats och de kände ingen oro fram tills dess att hen blev häktad. Hen har blivit gladare och mer social. Hen umgås mer med familjen. Hen har inget vårdbehov utifrån de kriterier som anges i lagen. Det finns ingen grund för att använda LVU som ett substitut för häktning. De kommer att samarbeta med nämnden och vården kan därför ges på frivillig väg.

Som vi kan se i citatet ovan så beskriver vårdnadshavarna att situationen den unge i dagsläget befinner sig i är förändrad samt att hen upplevs må bättre och mer social. Vårdnadshavarna uppger även att det inte finns ett vårdbehov samt att LVU inte skall fungera som ett substitut för häktning.

Förvaltningsrätten anför i sitt avgörande följande.

Av utredningen framgår att den unge den 3 juni 2016 dömdes av tingsrätten till tre års slutet ungdomsvård för försök till mord. Den unge nekar till brottet och har överklagat domen. Därtill framgår att hen tidigare dömd vid tre tillfällen för skadegörelse och olovlig körning, grov olovlig körning respektive stöld. Förvaltningsrätten anser mot denna bakgrund att utredningen ger stöd för att den unge i vart fall tidigare har begått brottslig verksamhet. Den unge nekar även till det brott hen är misstänkt för i februari 2016. Hen har uppgett att hen har lämnat kriminaliteten bakom sig och inte längre vistas i kriminella miljöer. Förvaltningsrätten anser emellertid att hen har ett vårdbehov och har vid bedömningen särskilt beaktat följande. Utredningen ger stöd för att den unge i tiden före det att hen häktades har umgåtts i kriminella miljöer och haft ett umgänge med personer som har kriminella intressen. Detta stöds vidare av de uppgifter hen har lämnat vid Södertörns tingsrätt i samband med att hen dömts för försök till mord. Till detta kommer att hen är misstänkt för ytterligare brott i februari 2016.

I ovanstående citat så framför förvaltningsrätten det som framkommit ur socialnämndens utredning, det vill säga att, den unge är dömd för ett brott och ytterligare tre andra brott från tidigare tillfällen. Förvaltningsrätten anser att det därmed är styrkt att den unge, i vart fall tidigare, har ägnat sig åt brottslig verksamhet. Förvaltningsrätten nämner även att den unge nekar till brottsmisstankarna gällande brottet begånget i februari samt att hen har överklagat den tidigare domen. Förvaltningsrätten uppger även att utredningen i målet ger stöd för att den unge tidigare umgåtts i kriminella miljöer. Förvaltningsrätten bifaller socialnämndens ansökan.

Det som är intressant med målet är att både socialnämnden och förvaltningsrätten beskriver att den unge haft kriminella umgängen och begått brott bakåt i tiden. Varken socialnämnden eller förvaltningsrätten beskriver att den unge vid domtillfället begått brott utan att den unge återigen är misstänkt för ett brott som begåtts i februari. Socialnämnden poängterar även andra tidigare brott som den unge gjort sig skyldig till. Dessa brott indikerar inte att den unge vid domtillfället begått brott utan att detta är företeelser som skett bakåt i tiden. Den unge själv uppger att en rad förändringar har skett, även den unges vårdnadshavare vitsordar den positiva förändring som skett under den senare tiden och bestrider nämndens ansökan, samt anför att den unge har börjat arbeta och praktisera. Det är värt att lyfta fram Socialstyrelsens allmänna råd gällande tillämpningen av lagen där det står följande, "Det är vårdbehovet som är det centrala och inte brottet i sig. LVU är en vårdlag. Straff kan utdömas flera år efter det att brottet begåtts, medan vårdbehovet skall vara aktuellt för att insatser inom socialtjänsten skall kunna ges" (SOSFS 1997:15). I målet så bifaller alltså förvaltningsrättens socialnämndens ansökan om rekvisitet brottslig verksamhet.

I tre av fallen så avslår förvaltningsrätten socialnämndens ansökan på rekvisitet brottslig verksamhet. I ett mål skriver förvaltningsrätten följande.

Av nämndens utredning framgår att den unge dömts till samhällstjänst för misshandel och grov stöld samt att det finns misstankar om att han begått ett flertal andra brott. Enligt förvaltningsrättens mening är dock uppgifterna om den unges misstänkta brottslighet knapphändigt angivna i utredningen. De består huvudsakligen av en uppräknig av olika polisanmälningar. Några närmare detaljer om de olika misstänkta gärningarna har inte lämnats av nämnden eller kommit fram på annat sätt. Med hänsyn härtill anser förvaltningsrätten att det inte finns tillräckligt underlag slå fast att den unge ägnat sig åt brottslig verksamhet. Nämnden har således inte visat att det finns ett vårdbehov på grund av brottslig verksamhet.

I detta mål anser förvaltningsrätten att uppgifterna från socialnämnden utredningen inte är tillräckliga och att det inte finns underlag för att slå fast att den unge ägnat sig åt brottslig verksamhet. Likt föregående mål har även den unge i denna dom tidigare ägnat sig åt brottslig verksamhet. Den unge i målet där förvaltningsrätten avslår socialnämndens ansökan och anför bland annat.

Den unge motsätter sig att ansökan bifalls. Den unge anser att hen inte utsätter sin hälsa för risk att skadas genom brottslig verksamhet eller socialt nedbrytande beteende. Brottmålsdomen från augusti 2013 är delvis riktig. Den unge medger att väskryckningar har skett men vill i övrigt inte kommentera misstankarna om brott.

De unga i både dessa mål medger viss brottslighet men inte till den grad som krävs för att uppfylla rekvisitet brottslig verksamhet. I målet som ges bifall bestrider vårdnadshavarna ansökan medan vårdnadshavarna ger bifall till ansökan i det målet som ges avslag. Det är intressant att det som skiljer målen åt är delvis vårdnadshavarens inställning till vård men också att allvarlighetsgraden i de brott som begåtts skiljer sig åt. I det första målet är den unge dömd för försök till mord vilket kan anses vara allvarligare än grov stöld, vilket hen senare dömts för. Det är dock intressant att förvaltningsrätten dömer så pass olika i två relativt liknande fall men anför i det senare fallet att socialnämndens utredning är bristfällig och saknar konkreta uppgifter om att den unge skall bedriva brottslig verksamhet i lagens mening. I övriga mål där förvaltningsrätten avslår socialnämndens ansökan på rekvisitet brottslig verksamhet anför förvaltningsrätten att händelser som ligger flera år tillbaka i tiden inte kan ligga den unge till last eftersom att vårdbehovet skall vara aktuellt.

6.3 Missbruk av beroendeframkallande medel

Under detta avsnitt presenteras de domar där nämnden sökt på rekvisitet *missbruk av beroendeframkallande medel*. Det är endast i fyra av domarna där nämnden sökt på rekvisitet missbruk av beroendeframkallande medel. I alla fyra domar så har nämnden även sökt på rekvisitet socialt nedbrytande beteende. I två av dessa fyra fall har nämnden ansökt på samtliga rekvisit. Trots att det i förarbetena betonas att användandet inte ska ske vid enstaka tillfällen så kan vi se att missbruk är styrkt i endast en av domarna. Det framgår i en annan dom att den unge uppger att hen fuskat med urinprover vilket indikerar att urinprover tagits. I de flesta fallen så råder det en delad mening mellan socialnämnden och den unge rörande missbruket. Det är även värt att poängtera att det i en av domarna finns en skiljaktig mening i förvaltningsrätten.

Socialnämnden:

Den unge har använt cannabis sedan nio års ålder och har sedan tolv års ålder rökt cannabis dagligen, med undantag för kortare perioder av avhållsamhet. Föräldrarna har bekräftat att den unge det senaste året dagligen varit drogpåverkad och den unge har själv uppgett att hen inte har förmåga att bryta missbruket.

I ovanstående citat kan vi se hur socialnämnden belyser att den unge haft ett pågående bruk av cannabis sedan nio års ålder och ett dagligt missbruk sedan tolv års ålder. Varifrån dessa uppgifter kommer framgår inte i domen, urinprovtagningar med positiva resultat finns det heller ingen dokumentation kring. Förutom ovannämnda uppgifter så betonar socialnämnden att föräldrarna bekräftat att den unge varit drogpåverkad dagligen. Det kan tyckas att uppgifter som dessa behöver stärkas med provtagningar och att det skrivs fram tydligt i socialnämndens ansökan. Vi ser förvisso inga tecken på att det inte skulle förhålla sig så som påstås men kan ändå anse att uppgifterna bör vara mer konkreta än vad fallet är. Av vad som framgår i domslutet och nedanstående citat så är den unge medveten om sitt egna problem och visar på god insikt i sitt pågående missbruksproblem. Den unge bekräftar uppgifterna gällande pågående missbruk sedan tolv års ålder vilket får anses bekräfta att det socialnämnden anför är korrekta uppgifter. Den unge: ”Det som har framkallat hens problem är den unges regelbundna missbruk. Den unge har sedan tolv års ålder dagligen brukat droger och hen har tröttnat på det.” I denna dom råder det samsyn mellan socialnämnd och den unge gällande vårdbehovet. Förvaltningsrätten tar fasta på det som framkommer i socialnämndens utredning och det som den unge själv vittnar om och ger bifall till ansökan om att hen ska vårdas med stöd av 3 § LVU. Den enda meningsskiljaktighet som finns i detta ärende är var vården skall ske. Den unge vill vårdas med LVU i hemmet medan socialnämnd och förvaltningsrätt anser att den unge bör vårdas utanför hemmet. Den unge:

Den unges syn på framtiden är att komma ifrån Eknäs, fixa en sysselsättning och vara drogfri. Den unge medger att alla grunder för vård enligt LVU men om hen själv fick bestämma skulle hen flytta hem. Den unge anser att hen kan få vård enligt LVU i hemmet.

Den unge anför att hen vill vårdas i hemmet och anser att vården likväl kan ges i hemma som på annan ort. Den unge uppvisar en insikt i sitt vårdbehov och ett driv att komma från missbruket och få en ordnad tillvaro. Förvaltningsdomstolen motsätter sig den unges vilja att vårdas i hemmet och anför följande.

Av handlingarna i målet framgår att den unge har en omfattande historik av att inte fullfölja planerad behandling både med och utan tvångsvård. Detta omfattar rymning såväl som ett flertal fall av insatser som behövt avbrytas till följd av den unges beteende. Den unge har även tidigare visat sig motiverad till att ändra sitt liv men sedan återfallit i missbruk och kriminalitet. Förvaltningsrätten anser, mot bakgrund av detta och med hänsyn till att den unges insikt om sitt vårdbehov endast funnits en kortare tid och därför inte kan anses tillförlitlig över tid, att vården därför inte kan säkerställas på annat sätt än med stöd av LVU.

Det går att argumentera för att den unges vilja skulle respekteras ur ett pedagogiskt syfte och att det skulle finnas en poäng i att ta till vara på att hen för tillfället är mottaglig för vård. Trots den pedagogiska poängen är det förhållandevis lätt att förstå förvaltningsrättens ställningstagande med hänvisning till den unges historik som framkommer i ovanstående citat.

En annan dom som exemplifierar hur förvaltningsrätten dömer beroende på vem som beskriver problemet. Följande citat visar hur socialnämnden beskriver den unges missbruksproblematik. ”Den unge har uppgett att hen tagit flera farliga tyngre droger samt att hen använder droger för att stilla ångest.” Socialnämnden anför i sin ansökan att den unge har tagit flera farliga tyngre droger, vilka dessa droger är specificeras inte. Det framgår inte heller att uppgifterna kring drogbruket är mer konkretiserade än att den unge vid tillfälle uppgett detta själv. Den unge själv berättar en annan historia än den som socialnämnden anför. I följande citat kan vi se vad den unge själv säger under den muntliga förhandlingen. ”Jag har inte ett pågående missbruk utan har provat droger.” Förvaltningsrätten tar fasta på nämndens utredning och bortser från den unges berättelse under den muntliga förhandlingen. Hur förvaltningsrätten väljer att lägga fram informationen visas på i citatet nedan.

Av nämndens utredning framgår bland annat att den unge vid ett tillfälle i juni har testat positivt för cannabis... Den unge har under nämndens utredning och vid den muntliga förhandlingen berättat att hen vid flera tillfällen provat tyngre droger. Vid den muntliga förhandlingen framkommer i vart fall så sent som i maj druckit mycket alkohol och tagit droger.

Det vi kan utläsa av ovanstående citat så anför förvaltningsrätten att den unge berättat om ett tungt drogmissbruk under den muntliga förhandlingen. Detta påstående stämmer inte överens med det som står att läsa om vad den unge säger i förvaltningsrätten. Vidare är det värt att poängtera att den unge endast testat positivt för cannabis vid ett tillfälle och att det framkommer information om att hen vid ett tillfälle tidigare samma år druckit mycket alkohol och tagit droger. Det är värt att lyfta fram att den unges ord vid den muntliga förhandlingen inte tas i beaktande men att hens berättelse sedan tidigare används som bevisning mot hen själv.

6.4 Socialt nedbrytande beteende

Under detta kapitel presenteras de domar där nämnden sökt på rekvisitet *socialt nedbrytande beteende*. Utifrån vår kartläggning och kategorisering har vi kunnat urskilja ett antal olika beteenden som framhålls. Dessa olika beteenden kommer att presenteras under egna rubriker för att på bästa sätt få en överskådlig blick. Det är av betydelse att poängtera att förarbetenas uppräknings av vad som kan utgöra ett socialt nedbrytande beteende inte är fullständigt uttömmande och att det är en sammantagen bedömning av den unges beteenden och situation som bestämmer huruvida rekvisitet är uppfyllt.

6.4.2 Olämpliga miljöer

I så gott som samtliga domar avseende socialt nedbrytande beteende belyser socialnämnden att den unge vistas i olämpliga miljöer, vilket betonas som socialt nedbrytande i förarbetena. Vad dessa olämpliga miljöer är och huruvida den unge faktiskt befunnit sig i dessa ser olika ut i domarna. Mycket sällan förekommer det konkret information om att den unge ska ha vistats i sådana miljöer som förarbetena anger. I en av domarna hänvisas det ett mål i kammarrätten (mål nr 5465-10) för att styrka att det problembeteende den unge uppvisar är socialt nedbrytande och därav medför en påtaglig

risk. I vissa fall så är uppgifterna från socialnämnden konkretiserade och samstämmiga med den unges egna uppgifter medan det i andra fall är mindre konkreta uppgifter samt att de inte stämmer överens med hens berättelse.

Den unge har på Facebook visat upp en antisocial bild av sig själv med en kindtatuering i gängstil... Den unges skolgång fungerade fram till sjunde klass. Den unge började därefter umgås med elever med negativt inflytande på den unge och hen började skolka och använda cannabis.

I ovanstående citat kan vi se hur socialnämnden belyser den unges sociala nedbrytande beteende. Socialnämnden använder andrahandsinformation såsom en bild från Facebook för att tydliggöra bilden av en ung person med ett socialt nedbrytande beteende. Vidare betonar nämnden att den unge umgås med elever med ett negativt inflytande, var informationen gällande detta kommer från beskrivs inte och det blir därav spekulativt och inte konkret. I följande citat kan vi utläsa att uppgifterna är av annan karaktär än det socialnämnden anger. Den unge berättar att hen har en umgängeskrets som inte upplevs påverka hen negativt och att det inte finns någon gänginriktning hos vännerna eller hos hen själv. ”Det finns inte någon gänginriktning i hens umgängeskrets utan hens vänner är mer sport- och kampsportsinriktade.”

Uppgifterna i denna dom är inte särskilt konkreta och heller inte samstämmiga. Det som framkommer gällande olämpliga miljöer är, enligt vår tolkning, en utvidgad tolkning utifrån vad som står att läsa i förarbetena till lagtexten och lagstiftarens intentioner. Trots detta så betonas detta faktum i socialnämndens ansökan.

För att exemplifiera när uppgifterna är mer konkreta och samstämmiga med den unges uppgifter presenterar vi följande citat och dom. Socialnämnden: ”Den unge har under långa perioder rymt hemifrån utan att föräldrarna har kunnat nå hen eller vetat var hen befinner sig och hen har vid dessa tillfällen umgått med kriminella vänner...” Socialnämnden beskriver i detta fall att den unge rymmer hemifrån och när dessa rymningar sker så vet inte föräldrarna var hen befinner sig men trots detta konstateras att hen vid rymningarna umgås med kriminella vänner. Utifrån vad som framkommer i domen är det oklart hur uppgifterna om det kriminella umgänget kommit till socialnämndens kännedom mer än genom föräldrarnas uppgifter. Om det enbart baseras på föräldrarnas uppgifter, som bland annat säger att de inte vet var den unge befinner sig, är det anmärkningsvärt att det läggs tyngd vid detta. I nedanstående citat kan vi se att den unge medger umgänge med vissa personer som kan ha påverkat hen negativt då hen berättar att problemen började när hen fick en ny bekantskapskrets. Samtidigt som den unge medger att den nya bekantskapskretsen föranlett en del bekymmer så säger hen samtidigt att umgänget inte bara består av kriminella personer och att de flesta inte begår brott eller brukar narkotika. ”Den unge medger att det finns problem och att de började efter sommaren 2013 då hen fick en ny bekantskapskrets... Hen umgås inte uteslutande med kriminella personer och endast några av dem brukar narkotika och begår brott.” Uppgifterna är inte fullständigt konkretiserade men socialnämndens bild stämmer förhållandevis väl överens med den unges. Vi tolkar att dessa beskrivningar inte helt överensstämmer med lagstiftarens intentioner men kan ändå ha förståelse för

att förvaltningsrätten anser att förhållandena är av en så pass allvarlig karaktär att det kan anses skadligt för den unges hälsa och utveckling.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att i de flesta fall där socialnämnden och förvaltningsrätten använder olämpliga miljöer som en del av underlaget för ansökan framgår inte konkreta uppgifter om att den unge, mer än tillfälligt, har vistats i olämpliga miljöer. Det ter sig snarare så att den unge under stundom umgås med personer som kan vara ogynnsamma för hen. Dessa tillfälliga umgängen är inte det lagstiftaren menade enligt förarbetena.

6.4.3 Missbruk

I ett flertal av domarna betonas att den unge har ett pågående missbruk. I vissa av fallen är uppgifterna konkreta och styrkta genom urinprovtagning medan det i andra fall är mindre konkreta uppgifter och utan att den unge medger att det förekommer något missbruk. I förarbetena står det egentligen inget specifikt gällande missbruk, emellertid står det att om den unge vistas i missbruksmiljöer är det att betrakta som ett socialt nedbrytande beteende. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att missbruket som sådant inte beskrivs i just detta rekvisit. Det är återigen av vikt att poängtera att förvaltningsrätten ska göra en sammantagen bedömning av den unges situation.

Socialnämnden: ”Den unge har lämnat drogtester regelbundet, minst en gång i veckan, sedan november 2012 (ca. åtta månader). Alla provsvar har visat positivt på cannabis”. I föregående citat kan vi se att det är konkreta uppgifter, styrkta av urinprover, som socialnämnden tar fasta på. Den unge å sin sida visar, genom nedanstående citat, en insikt i sitt vårdbehov. Detta görs förvisso genom den unges ställföreträdare men bör ändå anses som hens egna uppgifter. Den unge berättar om att effekterna av missbruket har negativa konsekvenser och att hen därigenom är i behov av stöd för att lyckas bli av med missbruket och få ordning till skolan. Den unge genom ställföreträdare: ”Den unge har insikt i sitt vårdbehov och vet att hen missköter skolan när hen röker cannabis”. Uppgifterna i denna dom är konkreta och fastställda med hjälp av urinprover. Det råder, med stöd av detta, inget tvivel om att det förekommer ett bruk av cannabis. Förvaltningsrätten tar fasta på dessa konkreta och betonar följande.

Mot bakgrund av nämndens utredning samt den unges och dennes mammas egna uppgifter finner förvaltningsrätten det klarlagt att den unge har ett pågående missbruk av cannabis som lett till ett socialt nedbrytande beteende genom att hen missköter skolan, begår brott och umgås i destruktiva kretsar.

Den samlade bedömningen av den unges situation och vad missbruket har medfört är bifall för ansökan och hens vårdbehov konkretiserade. Förvaltningsrätten har i denna dom även betonat effekterna av missbruket vilket inte är fallet i de flesta av de övriga domarna.

En annan dom som sticker ut gällande missbruk har förvaltningsrätten, tillskillnad mot ovanstående dom, inte några urinprover eller andra konkreta uppgifter som styrker dessa påståenden. Socialnämnd: "Under år 2012 kom det fram att den unge börjat röka cannabis...I slutet av april omhändertogs den unge vid ett tillfälle av polisen på grund av att hen uppträtt påverkat och störande" I socialnämndens ansökan betonas att det kommit till nämndens kännedom att den unge börjat röka cannabis. Hur denna

information inkommit framgår inte i domen. Vidare betonar nämnden att den unge uppträtt störande och påverkat, vilket i sig inte nödvändigtvis vittnar om ett pågående missbruk. Det går självklart att argumentera för att det är att bryta mot normen om man som ung blir omhändertagen av polis men det skulle också kunna vara ett uttryck för polisens arbete med ungdomar. Den unge i sin tur anser sig inte ha några missbruksproblem och att hen är vid god hälsa. Den unge medger att hen röker cannabis vid vissa tillfällen men att det inte kan anses vara av den grad att det utgör en risk för skada. Det är värt att lyfta fram att cannabisrökning i sig är ett lagbrott och att det av den anledningen kan komma att skada den unge framgent. Den unge: "Jag är i princip drogfri idag och vid god hälsa. Jag använder cannabis ibland." I följande citat kan vi utläsa att förvaltningsrätten betonar att missbruket är känt och att det pågått under längre tid än vad socialnämnden anger, vilket i sig är anmärkningsvärt. Vidare betonar förvaltningsrätten att den unges narkotikamissbruk eskalerat. Det eskalerande missbruket styrks endast av att den unges mamma berättat att hon känner en oro för detta. Förvaltningsrätten: "Av utredningen har det kommit fram att det är känt att den unge använt cannabis sedan 2011...Den unges vårdnadshavare har uppgett att hen känner stor oro för den nuvarande situation och för att narkotikamissbruket eskalerat." Bortsett från den unges vårdnadshavares uppgifter om en ökad oro framkommer inget konkret rörande den unges missbruk. Det finns ingen information gällande urinprover och heller inga andra konkreta uppgifter som stärker det eventuella missbruket.

Skälen för avgörandet i dessa två domar, som båda ges bifall, är vitt skilda. I den första domen är uppgifterna konkreta och tydliga, till skillnad från det senare exemplet. I det senare exemplet är det vårdnadshavarens oro som är vägledande i förvaltningsrättens dom och inga urinprover bekräftar eller dementerar den unges eventuella missbruk. Vi finner det av intresse att lyfta fram denna uppenbara skillnad då det i båda fallen anses vara av så pass allvarlig karaktär, trots att det i det ena fallet, inte finns konkreta uppgifter som bekräftar vårdnadshavarens och socialnämndens oro.

6.4.4 Bristande skolgång

Det framgår i Socialstyrelsens riktlinjer att en bristande skolgång eller skolskolk i sig inte ett socialt nedbrytande beteende (SOSFS 1997:15 s.35). Detta till trots betonas just skolproblem i de allra flesta fallen. Man kan argumentera för att en fungerande skolgång är den rådande samhällsnormen men att en skolgång som inte fungerar inte är grund för LVU. Av nedanstående citat kan vi se att de orosanmälningar som inkommit från skolan, rörande den unge, handlar om den höga skolfrånvaron. Socialnämnden:

Flera orosanmälningar har kommit in på grund av att den unge har en mycket hög frånvaro i skolan. Den unge har uppgett att hen ibland har skolkat med kompisar men att hen även har avvikit från lektionerna själv eftersom hen inte kunnat koncentrera sig. I tidigare utredning har skolan uppgett att den unge inte fick något gjort på lektionerna och att hen även störde ordningen för andra elever.

Det framgår att den unge i viss mening har varit störande på lektionerna. Som vi tidigare beskrivit är skolproblem inte något som kan anses avgörande gällande vård med stöd av 3 § LVU. Det ingår snarare i föräldrarnas och skolans ansvar att förmå den unge att klara av skolan. Föräldraansvaret

betonas även av förvaltningsrätten som menar att det rimligen ingår i föräldraansvaret och därav inte bör ses som något socialtjänsten ska arbeta med. Förvaltningsrätten behandlar dessa uppgifter enligt följande.

Enligt förvaltningsrätten är deltagande i grundskoleutbildningen viktigt av många anledningar. Den unges skolfrånvaro kan dock inte ges någon avgörande betydelse för bedömningen av om hen ska anses ha ett socialt nedbrytande beteende enligt LVU. Den unge är dessutom endast 13 år gammal varför hans skolgång torde ingå i föräldraansvaret.

Som tidigare nämnts så betonas den bristande skolgången i de flesta av ansökningarna rörande socialt nedbrytande beteende. I andra domar än ovanstående så använder istället förvaltningsrätten den bristande skolgången för att exemplifiera ett socialt nedbrytande beteende. Socialnämnd: ”Den unge är aktuell för utredning hos socialtjänsten...dels utifrån att hen är avstängd från skolan på grund av hans beteende där. Den unge har över 80 procents frånvaro i skolan”. Här betonar socialnämnden, likt tidigare beskrivet fall, att den unge har en hög skolfrånvaro. I denna utredning beskriver socialtjänsten det inte bara med ord utan belyser även hur hög skolfrånvaron är. Vidare belyser socialnämnden att den unge, i detta fall, är avstängd från skolan. Förvaltningsrätten är enig med socialnämnden att det är problematiskt att den unge inte har en fungerande skolgång. I denna dom väljer förvaltningsrätten att inte betona föräldraansvaret och heller inte skolans ansvar. Förvaltningsrätten: ”I utredningen beskrivs vidare att den unges skolgång inte har fungerat. Hen har stor frånvaro och skolan har beslutat att stänga av den unge.” Vi kan se en betydande skillnad mellan hur dessa två domar, och ungdomar, behandlas olika. I det första exemplet betonas föräldraansvaret medan det i det andra exemplet inte nämns överhuvudtaget. När vi tittar närmare på dessa två ungdomar så är det inga utmärkande skillnader mer än att det skiljer ett år mellan dem. Det är värt att poängtera att båda ungdomarna är skolpliktiga och man kan då anse att socialnämnd och förvaltningsrätt bör betona ansvaret än tydligare i det andra fallet där den unge faktiskt är avstängd från skolan. Det är givetvis så att förvaltningsrätten gjort en samlad bedömning i båda fallen men vi anser att det är av intresse för studien att poängtera att skolproblem används som grund för LVU i vissa fall.

6.4.5 Kriminalitet

I ett flertal av domarna gällande socialt nedbrytande beteende berörs ämnet om kriminella handlingar. Det är värt att poängtera att socialnämnden, i dessa fall, inte har ansökt på rekvisitet brottslig verksamhet. Att socialnämnden inte har sökt på rekvisitet brottslig verksamhet, går inte att tolka på annat sätt än att den unges kriminella beteende inte är tillräckligt omfattande för att nå upp till kraven för rekvisitet brottslig verksamhet. I vissa av fallen är det förhållandevis konkreta uppgifter i andra fall är uppgifterna mindre konkreta. I de fall där vi anser att uppgifterna är konkreta är då den unge är misstänkt för ett brott. I förarbetena till lagstiftningen står det följande gällande socialt nedbrytande beteende kopplat till kriminalitet, ”exempel på ett socialt nedbrytande beteende kan vara att den unge begått ett eller ett par allvarliga brott utan att det kan betraktas som brottslig verksamhet i nyssnämnt

avseende”. Nyssnämnt avseende, i detta fall, är de fall då socialnämnden har sökt på rekvisitet brottslig verksamhet, detta rekvisit, och innehållet i det, behandlas i ett tidigare kapitel. Det finns ingen specificering av vad ett brott av allvarlig karaktär är. Vi har valt att tolka allvarliga brott som något som, enligt rättslig mening, betecknas som ett grovt brott. Denna tolkning görs efter att vi sökt information kring allvarliga brott och inte hittat annat än hänvisningar till termen grovt brott. Socialnämnden: ”Orosanmälningar inkom från polisen på grund av att den unge misstänktes för brott...Brottsmisstankarna avsåg allmänfarlig vårdslöshet och skadegörelse”. Som vi kan se av föregående citat väljer socialnämnden att betona att det inkommit orosanmälningar från polisen gällande att den unge är brottsmisstänkt. Av socialnämndens utredning framkommer ingen information om hur den unge ställer sig till denna brottsmisstanke och heller inte någon vidare information om hens syn på situationen i sin helhet. Förvaltningsrätten å sin sida konstaterar att brottsligheten inte kan anses vara bagatellartad utan att det snarare ger uttryck för en missanpassning till samhällets grundläggande normer. Det framgår inte, av varken utredningen eller domslutet, huruvida den unge döms för de brott hen är misstänkt för. Förvaltningsrätten anför följande.

Den unge har vid upprepade tillfällen ägnat sig åt kriminalitet i olika former. Denna brottslighet kan inte anses som bagatellartad utan måste ses som ett uttryck för en bristande anpassning från den unges sida till samhällets grundläggande normer.

Den kriminalitet som den unge i denna dom har ägnat sig åt kan inte, mot bakgrund av det som står att läsa i brottsbalken gällande respektive brott, ses som grovt och då heller inte allvarligt. Det framgår inte vad den unge specifikt har gjort men om vi ser till brottsmisstanken så kan vi konstatera att det inte rör sig om grov skadegörelse eller grov allmänfarlig vårdslöshet. Då kriterierna för allvarligt/grovt brott inte uppfylls så kan det anses märkligt att förvaltningsrätten använder denna information för att understryka den unges eventuella socialt nedbrytande beteende. I en annan dom kan vi läsa följande.

Socialnämnden:

Den 27 september 2013 kontaktade den unges mamma socialtjänsten efter att den unge slagit henne och hytt mot henne med en sax. Den 24 oktober 2013 kontaktade hon återigen socialtjänsten och uppgav att den unge sparkat henne och rappat henne med ett skärp.

I ovanstående citat kan vi se att den unges vårdnadshavare kontaktat socialtjänsten vid upprepade tillfällen då hens barn har hotat och slagit hen. Vårdnadshavaren vittnar om att den unge även använt tillhyggen vid två tillfällen. Förvaltningsrätten betonar att den information som inkommit till socialnämnden inte bör ses som annat än sanningsenlig. Trots att det inte riktas någon misstro gentemot vårdnadshavaren så fastslår förvaltningsrätten att dessa brott inte är av tillräckligt allvarlig karaktär för att kunna anses som ett tecken på ett socialt nedbrytande beteende. Förvaltningsrätten:

Förvaltningsrätten anser mot bakgrund av vad som framkommit i målet att det inte finns anledning att ifrågasätta att den unge, vid de två tillfällen hens mamma kontaktat socialtjänsten akut, har slagit och sparkat henne på sätt som beskrivits...Händelserna är emellertid enligt förvaltningsrätten inte i sig tillräckliga för att även konstatera att den unge har ett socialt nedbrytande beteende.

Den unge har i ovanstående beskrivning, i rent laglig mening, misshandlat sin vårdnadshavare. Misshandel har samma straffskala som i fallet rörande allmänfarlig ödeläggelse och skadegörelse. Det

är värt att poängtera att den unge i första fallet är brottsmisstänkt till skillnad mot i det andra fallet. Vi kan med den information vi får från respektive dom inte göra någon större skillnad på allvarsgraden i de olika brotten. Skillnaden är att i det första fallet är det två brottsmisstankar och i det andra fallet är det information om två fall av misshandel. Vi kan mot bakgrund av vad som framkommer i domarna konstatera att ingen av de unga gör sig skyldig till ett allvarligt brott vilket lagstiftaren betonar i förarbetena.

6.4.6 Neuropsykiatriska diagnoser och/eller annan psykisk variation

I många av de undersökta domarna förekommer information gällande neuropsykiatriska diagnoser och/eller annan psykisk variation. Socialstyrelsens riktlinjer och RÅ 2010 ref 24. går inte att tolka på annat vis än att uttryck för en psykisk variation inte kan ligga till grund för omhändertagande enligt LVU. Den neuropsykiatriska diagnos som aktualiseras i de flesta av fallen där det förekommer information om en diagnos är ADHD. I vissa av domarna så benämns RÅ 2010 ref 24. men i de flesta domar så nämns praxis inte. I endast en av domarna så används praxis för att avslå ansökan. I andra domar när det hänvisas till praxis så gör förvaltningsrätten bedömningen att den unges beteende inte är ett uttryck för dennes diagnos.

Socialnämnden:

...den unge genomgick en psykologisk utredning som visade att hen uppfyller kriterierna för en lindrig, psykisk utvecklingsstörning och att hen har svårt med konsekvenstänk, vilket ökar risken för att hen hamnar i riskfyllda situationer.

I ovanstående citat lyfter socialnämnden fram den unges diagnos och även möjliga effekter av diagnosen. I nämndens utredning betonas bland annat att den unges diagnos kan leda till att hen hamnar i riskfyllda situationer och att hen har svårt med konsekvenstänk. I just denna dom så lyfts det fram att den unge har ett olämpligt umgänge och därav hamnar i just riskfyllda situationer. Detta till trots gör förvaltningsrätten en annan bedömning som vi kan se i nedanstående citat. Förvaltningsrätten konstaterar att den unges beteende inte går att koppla samman med hens diagnos.

Utredningen ger vidare stöd för att den unge har ett olämpligt umgänge där det förekommer både kriminalitet och missbruk. Den unge har vid upprepade tillfällen avvikit från såväl hemmet som frivilliga placeringar i jour- och behandlingshem... Enligt förvaltningsrättens bedömning ger utredningen inte stöd för att detta beteende är uttryck för den lindriga psykiska utvecklingsstörning som den unge bedömts uppfylla kriterierna för.

Vi finner det intressant att förvaltningsrätten i detta fall är så väl insatta i uttrycken för en lindrig psykiatrisk utvecklingsstörning att man gör bedömningen att den unges beteende inte går att koppla till diagnosen. Detta trots att det framgår att den unge har svårt med konsekvenstänk och att hen därigenom har en ökad risk att hamna i riskfyllda situationer. I domen hänvisar förvaltningsrätten till RÅ 2010 ref. 24 men tar inte, enligt vår uppfattning, hänsyn till att den unges beteende går att sammankoppla till hens diagnos.

Det enda fall där förvaltningsrätten använder RÅ 2010 ref. 24 för att avslå en ansökan om vård enligt LVU presenteras nedan. Socialnämnden:

Den unge utreddes av barn- och ungdomspsykiatri (BUP) när hen var nio år gammal och fick diagnosen ADHD. Den unge fick inledningsvis medicinering men denna avslutades efter inrådan från barnläkare bl.a. eftersom den unges vårdnadshavare upplevde att den unge blev mer aggressiv till följd av medicineringen. Såväl vårdnadshavare som tidigare behandlare på skolan och behandlare på det nuvarande boendet har uppgett att de ifrågasätter den unges diagnos. Vårdnadshavarens tvivel inför den unges diagnos beror främst på uppgifter från behandlare vid skolan. Av läkarintyg undertecknat av distriktsläkare daterat den 11 december 2013, framgår bl.a. att den unge bedöms vara kroppsligt och psykiskt frisk.

I citatet ovan kan vi se att socialnämnden lyfter fram att det finns tvivel hos ett flertal personer avseende den unges diagnos. Den unges vårdnadshavare, en distriktsläkare och personal på den unges skola menar i samstämmig mening att hen sannolikt är feldiagnostiserad. Vårdnadshavaren och skolpersonalen uttrycker att de inte tror att BUP:s diagnos stämmer. Den unge har även genomgått en läkarundersökning där det konstateras att hen är fysiskt och psykiskt frisk. Denna misstanke till trots gör förvaltningsrätten en annan bedömning enligt citatet nedan. Förvaltningsrätten menar att de nya uppgifterna från läkare, vårdnadshavare och behandlare, inte är tillräckligt styrkta för att bortse från BUP:s tidigare ställda diagnos. Med hänvisning till detta så anser förvaltningsrätten att den unge, med hänvisning till dennes diagnos, inte kan beviljas vård med stöd av 3 § LVU. Förvaltningsrätten:

Av handlingarna har framkommit att den unge genomgått en utredning hos BUP och fått diagnosen ADHD. Det har i målet framförts tvivel avseende denna diagnos. I ingivet läkarintyg av distriktsläkare anges att den unge inte har några psykiska problem. Vidare har vårdnadshavaren uppgett att hen och personer som behandlat den unge tvivlar på diagnosen. Förvaltningsrätten anser emellertid inte att det som framkommit i målet ger anledning att bortse från BUP:s diagnos. Enligt förvaltningsrättens mening framstår vidare flera av de omständigheter som framkommit som uttryck för den unges funktionshinder, såsom exempelvis hens utåtagerande beteende vid socialtjänstens hembesök.

Det är intressant att förvaltningsrätten i ett av fallen väljer att använda RÅ 2010 ref 24. för att visa på att den unges beteende är ett uttryck för dennes diagnos. Skillnaden mellan de två domarna är att i den senare domen finns ett nytt läkarutlåtande som inte tas i beaktande. I den tidigare domen inte finns några motstridiga uppgifter gällande huruvida den unge har en diagnos eller inte, trots detta så gör förvaltningsrätten bedömningen att den unges beteende inte är att betrakta som uttryck för hans diagnos.

6.5 Påtaglig risk

Under följande avsnitt behandlas rekvisitet *påtaglig risk för skada*. Detta rekvisit förekommer och behandlas i samtliga domar då det är ett grundkriterium för att vård enligt LVU överhuvudtaget ska vara aktuellt. I förarbetena till lagtexten (prop. 1989/90:28) kan vi läsa följande.

En så allvarlig åtgärd som tvångsomhändertagande av unga bör inte få vidtas utan tungt vägande skäl. För ett ingripande med stöd av lagen måste därför enligt min mening krävas att det inte är frågan om en obetydlig, oklar eller avlägsen risk för den unge utan om en klar och konkret risk för skada på den unges hälsa eller utveckling.

Av texten till förarbetena så råder det inget tvivel om att risken för att den unges hälsa kan komma att skadas ska vara konkret och av betydande karaktär. I de flesta av de domar vi studerat så konkretiseras inte själva risken som följer av beteendet. Detta görs varken av socialnämnden eller förvaltningsrätten.

Oftast så beskrivs istället problembeteendet av socialnämnden varpå rätten konstaterar att detta beteende får anses vara av en sådan karaktär att den unges hälsa eller utveckling kan skadas, inte vad själva risken är. I vissa av domarna så hänvisar förvaltningsrätten till lagtexten där rekvisitet påtaglig risk beskrivs. Det faktum att varken socialnämnd eller förvaltningsrätt beskriver den faktiska risken som följer av ett beteende försvåras vår möjlighet att redovisa vad som faktiskt beskrivs av respektive instans. Det vi kan konstatera är att förvaltningsrätten, i vissa domar, sammanfattar de olika problembeteenden barnet eller den unga har och pekar på dessa som den påtagliga risken för att dess hälsa och utveckling kan komma att skadas. I andra fall poängterar förvaltningsrätten att det finns ett behov att bryta en negativ utveckling för barnet eller den unge och att denna fortsatta negativa utveckling är den påtagliga risken. Vi kan efter att vi bearbetat materialet konstatera att skulle vara önskvärt om det någonstans i domen framgick varför det är riskabelt för en ungdom att exempelvis umgås med människor som nämnden och förvaltningsrätten anser olämpliga, i de fall man belyser olämpliga miljöer eller de skadliga effekterna av att dricka alkohol eller bruka cannabis, i de fall man betonar att den unge har ett pågående missbruk. Man skulle kunna argumentera för att det blir lättare för den unge att förstå varför beteendet är riskabelt om det hänvisas till relevant forskning inom aktuellt problembeteende. Om socialnämnd eller förvaltningsrätt på ett mer konkret sätt kunde beskriva riskerna av ett alkoholmissbruk så blir det antagligen mer greppbart för den unge.

6.6 Samtycket från barnet och dess vårdnadshavare

Nedan visar tabell 1:3 på vad den unge och vårdnadshavare har anfört gällande respektives samtycke i förhållande till socialnämndens ansökan om vård enligt 3§ LVU.

Tabell 1:3 Sammanställning och jämförelse mellan den unges och vårdnadshavares samtycke

Form av samtycke	Den unge	Vårdnadshavare
Samtycker till LVU	3	20
Otillbörligt samtycke	7	4
Samtycker till annan vårdform	14	5
Samtycker inte alls	4	0
Information om samtycke saknas	5	4
TOTALT	33	33

Tabellen visar att det vanligast förekommande samtycke är att den unge, sammantaget 14 stycken, samtycker till vårdplanen men inte till föreslagen vårdform, det vill säga samtycker inte till tvångsvården eller var vården skall ske. När det kommer till vårdnadshavare är det mest förekommande att vårdnadshavarna samtycker till LVU och inte motsätter sig socialnämndens ansökan. I de mål som information saknas gällande vårdnadshavare så var två fall där den unge var över 18 år och vårdnadshavares samtycke inte behövs. I ett fall fanns en särskilt förordnad vårdnadshavare som valde att inget alls säga och i det fjärde saknades vårdnadshavare. När det gäller

Samtycke till annan vårdform så är fyra stycken mål samstämmiga i sitt samtycke, det vill säga både den unge och vårdnadshavarna samtycker till annan vårdform. I samtliga fyra målen anför både den unge och vårdnadshavare att vården kan ske under frivilliga former. I samtliga fyra målen så bifaller förvaltningsrätten socialnämndens ansökan om vård.

I de mål som rör otillbörligt samtycke är det ett mål där vårdnadshavare och den unge är samstämmiga. Den unge anför bland annat.

Hen vill stanna kvar på HVB-hemmet och är beredd att stanna så länge som det behövs. Hen vill ha familjebehandling och samtalsterapi med psykolog. Hens samtycke bör värderas eftersom det har ett pedagogiskt värde att hen blir betrodd. Att hen avvikit är av begränsad betydelse med tanke på att hen, vid båda tillfällena, har tagit sig till sina föräldrar. Hen har inte druckit alkohol i samband med avvikningarna.

I citat ovan beskriver den unge att hen är medveten om att hen har avvikit under pågående insatser men anför att det är av ringa betydelse då hen nu vill stanna kvar på det HVB-hemmet som hen är placerad vid. Hen uppger likaså att samtycke till frivillig vård skall tas i beaktning eftersom hen anser att det skulle ha ett pedagogiskt värde att bli betrodd. Den unges vårdnadshavare anför med likhet till den unge att de stödjer vårdplanen "...men även framhållit att det är viktigt att behandlingen anpassas till den unges diagnos". Förvaltningsrätten anför i sitt avgörande att "Förvaltningsrätten finner att nödvändig vård inte kan säkerställas med den unges samtycke." Förvaltningsrätten anser härmed att den unges samtycke eller vårdnadshavarnas samtycke inte är tillförlitligt. Förvaltningsrätten motiverar detta genom att vidare skriva "Detta med hänsyn till dels det faktum att de frivilliga insatser inte lett till ett tillfredsställande resultat och dels med hänsyn till att den unge under nuvarande placering vid två tillfällen avvikit". Förvaltningsrätten anser därmed att den unges samtycke inte går att lita på med hänsyn till att hen tidigare avvikit.

7. Analys

I detta avsnitt analyseras de huvudteman och subteman som introducerades i resultatavsnittet med stöd av uppsatsens teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning. Eftersom vi valt att analysera resultatet med avstamp ur socialkonstruktivistisk teori kommer analysen inte fokusera på gällande rätt eller rättsvetenskapliga aspekter då detta inte är av betydelse för att svara på studiens syfte och frågeställning.

7.1 Brottslig verksamhet

I de två fall som exemplifieras under resultatkapitlet så framkommer det att förvaltningsrätten dömer annorlunda. I ett av målen så bifaller förvaltningsrätten socialnämndens ansökan medan förvaltningsrätten ger avslag på den andra. När vi jämför hur de ungas problembeteende konstrueras så beskriver den unge och hans vårdnadshavare, i det första fallet, att den unge förändrats och är gladare, mer social samt har lagt kriminaliteten bakom sig. De anför även att brotten som begåtts skett en tid tillbaka och att det vid domtillfället inte föreligger något vårdbehov. Ett sätt att se på saken är att den unge och vårdnadshavarna i detta fall konstruerar en bild av en normal och välfungerande ungdom. En ungdom som är prosocial genom att endast umgås med familjen och välfungerande jämlingar samt arbetar och praktiserar. Det för oss till tankarna om det som Wennerberg (2001) exemplifierar med språket och dess funktion i konstruerandet av en stol. I detta fall skiljer sig situationen då den unge inte är en möbel utan en människa med komplexa beteenden. Trots det är upplevelsen att den unge och dess vårdnadshavare i sina utsagor beskriver "en välfungerande ungdom" och på så sätt konstruerar sin verklighet. Förvaltningsrätten är av en annan uppfattning och bedömer att det socialnämnden presenterar i sin ansökan om vård är riktigt genom att bifalla ansökan om vård med stöd av 3 § LVU. Det görs genom att socialnämnden konstruerar sin bild av den unge genom att beskriva de olika brott som hen dömts och misstänkts för samt benämner det som organiserad brottslighet. Genom att använda sig av ordet organiserad brottslighet ger socialnämnden, likt exemplet med stolen, en beskrivning av den unge men i detta fall som en organiserad brottsling. Socialnämnden beskriver den unges problembeteenden som en brottsbelastad ungdom aktuell i kriminalitet. Detta stämmer överens med det som Astrid Schlytter (1999) skriver om socialsekreteraren och hur denna, i utredningsarbetet, återskapa ungdomens verklighet och tar ställning till vilka åtgärder som är mest lämpliga (ibid). I detta fall anses den unge ha ett skyddsbehov samt ett problembeteende och att insatser med stöd av 3 § LVU anses mest lämpliga. Något som dock talar emot detta är att socialnämnden strax innan den unge omhändertogs igen upphävt det föregående beslutet om LVU då socialnämnden ansåg att det inte fanns ett vårdbehov. Att det inte fanns ett vårdbehov tolkar vi som att det varken fanns ett skyddsbehov eller ett problembeteende att ta ställning till. Det som aktualiserar den nya ansökan i detta fall är att den unge återigen blir misstänkt för ett brott, som skett i februari 2016 samt ett brott som hen inte ännu blivit dömd för. Denna brottsmisstanke tycks dock vara avgörande, eftersom inget annat uttrycks ha hänt efter att den tidigare vården upphävdes, i socialsekreterares och socialnämndens

återskapande av den unges verklighet. Visserligen så återberättas även tidigare brott den unge misstänkts och dömts för men ingenstans i utredningen nämner nämnden att de upphävt ett föregående beslut om LVU. Det som Schlytter (1999) skriver om att socialsekreteraren behöver förstå den unges livssituation för att kunna återskapa hans situation känns i detta fall snarare som en subjektiv tolkning av den unges situation. Socialsekreterarens möjlighet att vara fullständigt objektiv i sin utredning problematiseras även av Ponnert (2007) som menar att socialsekreterares bedömningar och iakttagelser kan medföra att vårdbehovet framstår som tydligare (ibid).

I det andra fallet som tas upp i resultatkapitlet så avslår förvaltningsrätten nämndens ansökan. Förvaltningsrätten anser att socialnämndens utredning är bristfällig och att socialnämnden inte kommit in med kompletterande uppgifter. Det som framkommer stämmer bra överens med det som Mattsson (2002) skriver om beviskravet. En faktor som anses vara en indikator på att beviskravet är uppfyllt eller inte, är huruvida källorna i utredningen är tillförlitliga (ibid). I just detta fall så anser förvaltningsrätten att socialnämndens utredning, det vill säga källan, inte uppfyller beviskravet varpå förvaltningsrätten avslår nämndens ansökan.

En sista iakttagelse som vi anser värd att nämna är att i övriga mål där förvaltningsrätten avslår socialnämndens ansökan på rekvisitet brottslig verksamhet, beskriver förvaltningsrätten att händelser som ligger tillbaka i tiden inte kan ligga den unge till last eftersom vårdbehovet skall vara aktuellt. Förvaltningsrätten anför även att vara dömd eller misstänkt för brott inte kan anses så pass omfattande för att uppfylla rekvisitet brottslig verksamhet. I dessa fall anser vi att förvaltningsrätten agerat överensstämmande med vad förarbeten och Socialstyrelsens allmänna råd beskriver gällande tillämpningen av LVU.

7.2 Missbruk av beroendeframkallande medel

I de domar där socialnämnden sökt på rekvisitet missbruk av beroendeframkallande medel har nämnden, som tidigare nämnts, även sökt på andra rekvisit. Det finns ett intresse att kasta ljus på de fall där nämnden även sökt på rekvisitet socialt nedbrytande beteende. Som vi kan se i resultatpresentationen så kan missbruket i sig inte ses som tillräckligt allvarligt för att uppfylla kraven för tvångsvård med stöd av LVU. Det är svårt att komma från tanken att socialnämnden då valt att "säkra upp" med att även söka på rekvisitet socialt nedbrytande beteende som inte kräver samma omfattning av missbruk, detta förklaras i vidare omfattning i kommande avsnitt. Det kan också tyckas anmärkningsvärt att förvaltningsrätten anser det fastställt att den unge har ett pågående missbruk trots att det saknas konkret bevisning i målet. Det för oss in på tankar som Ponnert (2007) har gällande att förvaltningsrätten tar stor hänsyn till sociala myndigheters idéer om vad som är bäst för barnet och att de sociala myndigheterna använder sin rättsliga erfarenhet för att anpassa ansökan. Det går att argumentera för att fallet är precis så i missbruksdomarna. I vissa av domarna framställs den unges missbruk som mer allvarligt än vad som är fastställt. Då kan man ställa sig frågan om det är socialsekreterarens rättsliga erfarenhet som spelar in? Om det varit så att socialnämnden valt att belysa

missbruket på ett mer objektivt sätt ter det sig sannolikt att domen fallit annorlunda. Om vi sätter på oss våra socialkonstruktivistiska glasögon kan vi ju även se spår av att man genom dessa domar konstruerar en missbrukare. Gör vi antagandet att den unge inte själv ser sig som en person med ett missbruksproblem, som flera av ungdomarna uttrycker, riskerar vi då inte att kategorisera denna unge person som något den egentligen inte är? Denna kategoriserings konsekvenser vet vi ingenting om men kan spekulera i att det kan komma att påverka den unge negativt i framtiden. Ponnert (2007) skriver också att bevis som används för eller emot den unge inte ska innehålla subjektiva tolkningar. Det går, utifrån vad som framkommer i resultat, att argumentera för att bevisningen i många av fallen är av en mer subjektiv än objektiv karaktär. Även Hollanders (1985) och Schlytters (1999) studier blir relevanta att ta upp med tanke på att socialsekreterarens roll i konstruktionen av problembeteenden och skyddsbehov blir uppenbara. Konstruktionen av missbruket skrivs fram genom socialsekreterarens utredning och nämndens ansökan om vård. Att socialsekreteraren presenterar en objektiv bild av den verklighet som råder är därav av vikt och att utredningen inte innehåller subjektiva tolkningar. I vissa fall anser vi att det är svårt att avgöra hur omfattande den unges missbruk är och kan konstatera att det sällan presenteras domarna.

7.3 Socialt nedbrytande beteende

Som det står att läsa i resultatkapitlet så är rekvisitet socialt nedbrytande beteende den vanligast förekommande grunden för ansökan om vård med stöd av 3 § LVU. Det verkar vara så att rekvisitet socialt nedbrytande beteende, i de domar man även söker på ett ytterligare rekvisit, används för att säkerställa att den unge ska dömas till tvångsvård. Vi kan se att socialt nedbrytande beteende är det rekvisit där nämnden och förvaltningsrätten vidgar innebörden av begreppet tydligast. Det är inte sällan nämnden anför problem i den unges liv som inte står att läsa något om i förarbetena till lagtexten. Med hänvisning till detta vi tycker det är relevant att ta till vara på Anna Hollanders (1985) tankar kring samsynen mellan myndighet och domstol. Hollander skriver att det är mycket sällan som, förvaltningsrätten i detta fall, väljer att inte gå på socialnämndens beskrivning. Detta påstående stärks ytterligare av det resultat vi funnit gällande andelen ansökningar som ges bifall. Med Wennerberg (2001), Burr (2003) och Winther Jørgensen & Phillips (2002) samlade tankar kring konstruktionen av vår verklighet lämnar det fria tolkningsutrymmet i domarna plats för ett felaktigt konstruerande av problembeteende eller skyddsbehov. Socialsekreterarens roll, vilket problematiseras av Hollander (1985), Schlytter (1999) och Ponnert (2007) blir även det en viktig del i hur rekvisitet framställs. Det är genom socialsekreterarens utsagor som rekvisitet konstrueras och stundtals anpassas för att bevisningen ska vara tillräcklig. Anpassningarna kan ta sin form genom att benämna saker som inte hör hemma i rekvisitet som till exempel en bristande skolgång eller olämpligt umgänge. Socialsekreteraren skriver på så sätt fram en mängd olika symptom, något Ponnert (2007) benämner som manifesta symptom, för att motivera behovet av tvångsvård. De argument som förs gällande bevisningen för att styrka att den unge uppfyller rekvisitet upplever vi, likt Ponnert, stundtals är fyllda

av psykologisk terminologi eller social bevisföring. Det kommer i uttryck genom att socialsekreterarna genom utredningarna ofta benämner ungdomarna som "impulsstyrda", "inte vet sitt bästa", "har svårt att sätta gränser", "visat upp en antisocial bild av sig själv" och "kan inte se konsekvenserna av sitt handlande". Detta är något som även vi sett förekommer tämligen ofta i vårt empiriska material. De mönster vi kunnat se i domarna avseende rekvisitet något annat socialt nedbrytande beteende presenteras mer utförligt under respektive tema längre ner i detta kapitel.

7.3.2 Olämpliga miljöer

I de domar där socialnämnden har ansökt på rekvisitet socialt nedbrytande beteende har vi kunnat utröna ett antal återkommande teman. Bland annat betonas ofta att den unge vistas i det som kallas olämpliga miljöer. Det lagstiftaren menar med olämpliga miljöer är inte detsamma som ges uttryck för i domarna, i viss mån av förklarliga skäl. Vi vill ändå poängtera att i de flesta domarna rör det sig inte om att den unge vistas i specifika olämpliga miljöer utan snarare umgås med, vad socialnämnden och förvaltningsrätten anser, olämpliga personer. Vi har förståelse för att begreppet olämpliga miljöer går att vidga till umgänge med olämpliga personer men kan ändå anse att det finns ett behov att förtydliga detta i lagtext. Vi vill belysa att en ung persons umgänge inte alltid är något hen själv väljer fullt ut. Vi har exempelvis kunna läsa i en av domarna att den unge personen vistades i en port, i ungdomens bostadsområde, som var känd för att det röktes hasch i porten. Betyder det att den unge genom att befinna sig i denna port "gör sig skyldig till" att vistas i en olämplig miljö? I detta fall kan det anses att problembeteendet är konstruerat genom att socialnämnden och förvaltningsrätten betonar att den unge vistas i området där hen bor, i vilket det finns en känd haschrökarport. Man kan utan större betänkande argumentera för att, den unge i detta fall inte skall belastas för att det förekommer haschrökning i en port. I detta fall blir den unge belastad, och döms till vård enligt 3 § LVU, mot sin vilja bland annat med hänvisning till att hen vistas i olämpliga miljöer i vilka hen bor. Hollanders (1985), Schlytters (1999) och Ponnerts (2007) samlade tankar om socialsekreterarens roll i LVU-domar blir även här viktigt att poängtera, speciellt i samband med att olämpliga miljöer allt oftare förlorat sin ursprungliga betydelse, det vill säga "knarkarkvart" eller "sexklubb" och ersatts med olämpliga personer. Det som socialnämnden ofta betonar rörande olämpliga miljöer är att den unge i målet umgås med, det socialnämnden anser, är olämpliga personer. Denna betoning kan leda till att den unge tillskrivs egenskaper som egentligen bör tillskrivas umgänget snarare än den unge. Att den unge umgås med kriminella konstruerar delvis, med Wennerberg (2001) tankar i ryggen, barnets och den unges problembeteende.

Det som problematiseras av Mattsson (2002) och Lundström (1993) när det kommer till att barnens eller ungdomens egna utsagor ofta används emot dem själva är även det något som sticker ut i vissa av fallen som behandlat olämpliga miljöer. I det andra exemplet som presenteras i kapitel 6.4.2. så används just den unges egna utsagor som bevisning mot hen själv samt att det annars saknas konkreta uppgifter huruvida den unge befunnit sig i olämpliga miljöer eller inte. Vi kan även ställa oss frågan

om den unge under förhandlingar varit införstådd med att det som den unge själv berättar kan bli en del av bevisningen mot hen.

7.3.3 Missbruk

I ett flertal av domarna när nämnden sökt på rekvisitet socialt nedbrytande beteende betonas att den unge har ett pågående missbruk. I vissa av fallen är uppgifterna konkreta och styrkta genom urinprovtagning medan det i andra fall är mindre konkreta uppgifter och utan medgivande från den unge att det förekommer något missbruk. I en av domarna vi har gått igenom framkommer det inga konkreta uppgifter på att den unge har ett pågående missbruk. Uppgifterna kommer från att vårdnadshavarna känner oro för den unges eventuella missbruk. Den unge själv medger i denna dom att hen ibland använder cannabis men betonar att det inte handlar om något pågående missbruk. I just denna dom, men även i andra domar, är uppgifterna gällande missbruk minst sagt abstrakta. Trots att uppgifterna gällande missbruket inte är konkretiserade så används informationen för att styrka socialnämndens ansökan och förvaltningsrättens dom. Som Mattsson (2002) beskriver gällande bevis så blir det tydligt att förvaltningsrätten anser att den unges uppfattning om situation inte är tillförlitlig och därför inte värderas lika högt som vårdnadshavarens uppfattning. Hade den unges uppfattning haft lika stor betydelse hade utgången av just denna dom troligen varit en annan. Det kan argumenteras för att man tillskriver den unge egenskaper och beteenden som inte är förenliga med verkligheten, i alla fall inte den unges verklighet. Till viss del i detta specifika fall, men också när det gäller andra fall, används den unges utsagor mot hen som del av bevisningen. Att den unge i det fall som presenteras till viss del medger att hen ibland rökt cannabis kan mycket väl ha använts mot den unge (Mattsson, 2002; Lundström, 1993). Som Schlytter (1999) skriver så är det av central betydelse att socialsekreteraren lyckas återskapa den unges verklighet. Socialsekreteraren bör ta hänsyn till och förstå den unges livssituation för att i förlängningen kunna förstå vad hens behov är. Vi kan med Schlytters tankar i beaktande konstatera att man, i detta specifika fall, inte har lyckats återskapa den unges berättelse på ett fullständigt positivt sätt. Det går istället att se att socialnämnden tillsammans med förvaltningsrätten har konstruerat en missbrukare, av en ungdom med ett icke fastställt bruk. Detta konstruerande av en ung missbrukare, som själv inte uppfattar sig som en missbrukare, kan potentiellt leda till att den unges uppfattning om sig själv kan komma att förändras genom denna dom. Socialsekreteraren behöver förstå den unges erfarenheter och upplevelser för att, i ett vidare perspektiv, kunna förstå hur dessa upplevelser och erfarenheter spelar roll i den unges liv (Schlytter, 1999). Detta kan sägas att detta ofrivilliga omhändertagande är en upplevelse och erfarenhet som kan komma att påverka just denna unga person i resten av dennes liv. Med det sagt menar vi att man inte bara behöver förstå den unges situation i nuläget utan även ha förståelse för hur beslut som fattas rörande den unge kan komma att påverka i förlängningen.

7.3.4 Bristande skolgång

I de allra flesta domarna så har den unge som är föremål för LVU en bristande skolgång. Den bristande skolgången i sig är inte skäl för LVU men betonas likväl i många domar för att påvisa att den unge bryter mot samhällets normer. Det är inte svårt att hålla med om att normen för en ung person i Sverige är att gå i skolan, men att normen skulle vara att ha en fungerande skolgång, det fås att diskutera. Och vems ansvar är det att skolgången fungerar? Givetvis bär den unge ett visst eget ansvar men det torde ändå vara så att det är vårdnadshavarna och skolan som bär detta ansvar i första hand, något som även står skrivet i skollagen (2010:800). Det är värt att poängtera att barnets egna berättelse om sin mindre framgångsrika skolgång väldigt sällan tas i beaktande. Det är intressant ur perspektivet att barnets historia inte tas till vara eller ens behandlas. Det går att koppla till det Mattsson (2002) och Ponnert (2007) skriver gällande beviskraven i en LVU dom. De menar att barnets egna berättelse ska vara en del av utredningen, som i sin tur ligger till grund för ansökan. Det torde rimligen vara av intresse att få veta varför barnets skolgång inte fungerar snarare än att konstatera att den inte fungerar. Information från barnet varför skolan inte fungerar förekommer sällan i de domar vi tagit del av. Det är intressant att socialnämnd och förvaltningsrätt i så pass många fall, långt fler än hälften, använder den bristande skolgången som en indikator på normbrytande beteende. Detta görs trots att Socialstyrelsen är tydliga i sina riktlinjer gällande detta. Socialstyrelsen menar att det skolskolk eller en bristande skolgång inte är grund för LVU. I något enstaka fall betonar förvaltningsrätten Socialstyrelsen riktlinjer och menar att en fungerande skolgång är en del av vårdnadshavarens ansvar. Vi har även sett att det i ett antal domar är så att den unge är avstängd från skolan, trots att hen är i skolpliktig ålder. Det är av intresse att belysa detta då det hjälper till att konstruera en bild av den unge som någon som inte passar in, och på grund av att hen inte passar in, till och med befrias från denna lagstadgade skolplikt. Det finns ett uppenbart problem i att alla barn och unga inte får samma möjlighet till en fullgod och gynnsam skolgång. Det väcker en hel del frågor kring var skolan och vårdnadshavarnas ansvar slutar och de sociala myndigheternas ansvar tar vid.

7.3.5 Kriminalitet

I några av de domar där socialnämnden ansökt på rekvisitet socialt nedbrytande beteende har man som en del i ansökan belyst att den unge ägnar sig åt någon form av kriminalitet. I vissa av fallen är det ungdomar som är brottsmisstänkta medan det i andra fall är ungdomar som uppges begå brott. Det är av intresse att belysa att den kriminalitet det rör sig om inte är av så pass allvarlig grad att det är frågan om en brottslig verksamhet. Då kriminaliteten inte är av tillräckligt allvarlig karaktär så ansöker socialnämnden på rekvisitet något annat socialt nedbrytande beteende. Den kriminalitet som den unge ägnar sig åt ska enligt förarbetena till lagstiftningen inte vara av bagatellartad karaktär. Vad bagatellartad karaktär faktiskt innebär förtydligas inte i förarbetena till lagen. I domarna där kriminalitet belyses är det sällan det förekommer konkreta uppgifter utan snarare handlar det om information från skola, vårdnadshavare eller polis. Då det inte är konkreta uppgifter kan det vara värt

att betona det Mattsson (2002) skriver om uppgiftslämnarens tillförlitlighet. Mattsson beskriver att en faktor som framkommer som en indikator på att beviskravet är uppfyllt eller inte är huruvida källorna i utredningen är tillförlitliga. Det blir då intressant att de uppgifter som framkommer, som inte är konkretiserade, trots allt är tillräckliga för att användas som grund för att döma den unge till tvångsvård. Då många av de domar, där den unge uppges ha kriminalitet som en del av beteendeproblemet, renderar i placering på institution kan det finnas en poäng att kasta ljus på Levins studie från 1997 där han kommer fram till att det råder en viss ungdomskultur på institutionen. Om vi då ponerar att den unge inte har en pågående kriminalitet, värd namnet, ändå placeras på institution med andra ungdomar som eventuellt har en mer utvecklad kriminalitet, ökar då inte risken att den unge istället utvecklar en mer avancerad kriminell identitet?

7.3.6 Neuropsykiatriska diagnoser

Neuropsykiatriska diagnoser och andra psykiska variationer är förhållandevis vanligt förekommande i de domar vi studerat. Det framkommer i många fall att den unges diagnoser ligger hen till last i de fall där diagnoserna tar sig negativa uttryck. Som vi konstaterat i resultatkapitlet framgår det i Socialstyrelsens riktlinjer att en ungdoms psykiska störning i sig inte kan ligga till grund för omhändertagande enligt LVU. Det är av intresse att belysa att förvaltningsrätten agerar sakkunniga gällande huruvida den unges problembeteende är kopplat till hens diagnos. Det är självklart så att förvaltningsrätten måste ta ställning i frågan men det kan tyckas komplicerat att man inte oftare utkräver en mer grundlig utredning från socialnämnden. Mattsson (2002) belyser att det är rättens ansvar att tillgodose att målet i fråga blir fullständigt utrett samt att domstolen prövar såväl socialnämndens tolkning av rättsregeln och bevisningen som socialnämnden för fram genom sin utredning. Det går, utan större tvekan, att konstatera att utredningarna i domar rörande barn och ungdomar med psykiatriska variationer inte är fullständigt konkretiserade. I många av domarna så beskrivs det att den unge har en diagnos men sällan vilka tänkbara uttryck den aktuella diagnosen kan ta sig och huruvida det de facto är diagnosen som ger sig tillkänna. Vivian Burr (2003) och Winther Jørgensen och Phillips (2002) beskriver att kunskap skapas och hålls levande med hjälp av socialprocesser som i sin tur påverkar synen på vad som anses vara rådande norm. Med Burr, Winther Jørgensen och Phillips samlade tankar kring hur vi skapar kunskap och normer går det att argumentera för att en del av de negativa effekterna av en neuropsykiatrisk diagnos konstrueras genom dessa domar. Det skulle likväl kunna vara så att en persons diagnos kan ses som en styrka om kontexten vore en annan. Många av ungdomarna som har ett utagerande beteende har också fastställda diagnoser eller annan psykisk ohälsa. Det är av intresse att lyfta fram hur dessa ungdomars beteende används för att skapa en våldsam ungdom. Det hade, ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, kunnat ses som uttryck för att den unges diagnos, är skapad av människan för att kunna kategorisera in, i detta fall, en utagerande ungdom. Wennerberg (2001) beskriver att det som vi uppfattar som verklighet hör ihop med hur vi konstruerar och kategoriserar världen och fenomen, vilket i detta fall skulle innebära att

kategoriseringen av en ung persons med en diagnos, och det som följer av denna, blir en verklighet eller sanning. Den unge uppger inte i något av fallen att det utagerande beteendet är skadligt för varken hälsa eller utveckling. Det ter sig som att den unges utagerande beteende är svårt för omvärlden att hantera men att beteendet i sig inte skadar den unge. Det kan argumenteras för att den unge kan skadas genom uteslutning från skolan och andra gemenskaper på grund av sitt beteende. Skolan och ordningen i skolan är skapad för att passa människor som inte avviker från normen. Då dessa ungdomar har en neuropsykiatrisk diagnos, som inte går att beskylla den unge för, kan det anses som ett mycket hårt straff att först uteslutas från skolan och sedan placeras med tvång som ett resultat av hens diagnos.

7.4 Påtaglig risk

I de allra flesta fall som vi studerat så konkretiseras sällan vad påtaglig risk innebär för den unge. Det är först i Socialstyrelsens allmänna råd som saker förtydligas. Till exempel när det rör sig om rekvisitet missbruk av beroendeframkallande medel så skrivs det:

Ungdomar, och framför allt flickor, etablerar ett missbruk på kortare tid än vuxna och en beroendesituation utvecklas snabbare. De sociala konsekvenserna kan också bli allvarliga eftersom unga personer ännu inte hunnit få någon förankring på arbetsmarknaden eller genom att de bildat familj (SOSFS 1997:15)

I citatet ovan får en förklarar för sig vilka risker som kan komma med ett missbruk och att unga människor faller inom risken för att utveckla en beroendesituation snabbare än vuxna. Men det är endast inom detta rekvisit som det går att finna ett förtydligande. Påtaglig risk, som mångt och mycket behandlar barnets och den unges skyddsbehov samt ska konkretisera skyddsbehovet, blir i flera fall inte förtydligt i domarna. I vissa av fallen så framgår det relativt klart att den unges beteende är av den art att det inte går att säga att hen inte behöver skyddas. Men i de fallen där det blir svårare att avgöra vilken omfattning den unge missbrukar, vistas i olämpliga miljöer och beter sig normbrytande blir det svårare att avgöra risken. Vår upplevelse är den att det är svårare att konstruera ett skyddsbehov än ett problembeteende. Frågan är hur det kommer sig? En förklaring skulle kunna vara att skyddsbehovet är mer påtaglig i miljöfallen (2 § LVU) och att beteendefallen (3 § LVU) syftar till att undersöka den unges beteende. Detta är även något som Mattsson (2002) problematiserar och menar att skyddsbehovet ersatts av ett kontrol- och korrigeringsbehov inom 3 § LVU-domar. Rent språkligt får beteendefallen ett större fokus på den unges problembeteende och att skyddsbehovet hamnar i skymundan. Återigen kan det vara så att det finns språkliga faktorer som styr socialsekreterarens, socialnämndens och förvaltningsrättens syn på vad som angeläget att undersöka, utreda och bedöma. Det för oss tillbaka till det som Wennerberg (2001) skriver om språket och dess funktion i hur vi konstruerar vår verklighet. Genom att benämna 3 § LVU som beteendefall, så fokuseras konstruktionen på problembeteendet och inte skyddsbehovet även om LVU i sin helhet är en skyddslag.

7.5 Samtycket från barnet och dess vårdnadshavare

Ett resultat som presenteras i resultatkapitlet som vi finner intressant är skillnaden mellan den unges och dess vårdnadshavares inställning till vård med stöd av LVU. Av 33 fall var det endast tre stycken unga som samtyckte till LVU-vård jämförelsevis med vårdnadshavarna vilket var 20 stycken. Att det är så pass många av vårdnadshavarna som samtycker till föreslagen vård kan dels betyda att vårdnadshavarna inser att de behöver hjälp och är villiga att ta emot all hjälp de kan få. Det kan även indikera på att vårdnadshavarna inte fullt ut förstår vad LVU-vård innebär. Vårdnadshavarnas bestämmanderätt begränsas och socialnämnden tar över det övergripande föräldraansvaret. Leviner (2017) problematiserar samtyckesfunktionen och menar att det kan vara svårt att avgöra vad som är frivilligt och vad som är tvång och att människor i en pressad situation kan ha svårt att ha förmågan att avge ett giltigt samtycke. Problemet som uppstår är, utifrån de domar vi undersökt, att det är svårt att avgöra om de inblandade faktiskt vet vad tvångsvård innebär samt om de fått relevant information i frågan. Socialstyrelsen (SOSF1997:15) anser att socialnämnden nog bör överväga om inte även förutsättningar för vård enligt 2 § LVU föreligger vid ansökan om 3 § LVU. I de flesta fall som vi granskat så ansöks det inte om LVU med stöd av både 2 och 3 §§ LVU, vilket är en motsättning till det Socialstyrelsen anger i sina riktlinjer. Det går även att argumentera för att vårdnadshavarna i dessa fall instämmer med den bild som av socialnämnden konstruerar gällande den unge, det vill säga det är frågan om en ungdom med ett problembeteende och skyddsbehov. Detta görs dels genom det skriftliga språket i utredningarna men också genom att på ett sätt instämma att bilden som beskrivits av den unge stämmer. På så vis konkretiseras konstruktionen av den unge samt att det blir den mest samstämmiga verkligheten för samhället i övrigt att förhålla sig till (Wennerberg, 2001; Burr, 2003; Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

I de flesta fall samtycker den unge till vård under frivilliga former och i många fall så har de unga en historik av att avvika eller inte dyka upp till frivilliga insatser. Leviner (2017) beskriver att om en ungdom är frivilligt placerad, med stöd av SoL, kan vårdnadshavare och äldre beslutsmogna ungdomar välja att avsluta sina frivilliga insatser samt även tacka nej till insatser. Leviner problematiserar detta genom att beskriva att samtycket i sammanhanget blir en bidragande del om ett barn placeras med stöd av SoL eller LVU. Leviner menar att det även kan förekomma hot om tvång och att det i vissa fall kan finnas frivilliga insatser som är mer lämpliga. Individens autonomi och integritet är även det som blir åsidosatt med samtyckesfunktionen. I vissa mål uttrycker de unga motivation och engagemang till vård men trots det får vård med stöd av 3§ LVU. I ett av fallen som togs upp i resultatkapitlet var det precis detta som hände, den unge hade avvikit vid tidigare placeringar men återigen uttryckt motivation till vård och delvis på grund av detta beretts vård med stöd av 3§ LVU.

8. Slutsatser

Syftet med studien har varit att undersöka hur ett barns eller en ungdoms problembeteenden och skyddsbehov konstrueras i domar avseende vård med stöd av 3 § LVU. Under arbetets gång har vi funnit en del intressanta omständigheter. Nedan kommer vi att presentera en del av de konklusioner vi kunnat göra med stöd av vårt resultat och analys. Sammanfattningsvis kan vi, utifrån vårt resultat, konstatera att de flesta som bereds vård med stöd av 3 § LVU är pojkar, det vanligast sökta rekvisitet är socialt nedbrytande beteende, nästan samtliga ungdomar har tidigare varit placerade med stöd av SoL och de allra flesta har en bristande skolgång. Vi kommer att göra djupare sammanfattningar av en del av våra upptäckter. Vi har valt, att på ett mer grundligt plan, presentera de slutsatser som vi anser mest relevanta för studiens syfte och frågeställningar.

Av resultatet har vi kunnat se att andelen pojkar som bereds vård med stöd av 3 § LVU är av betydande majoritet. Av de 33 domar som utgjorde vår empiri så var 24 pojkar och nio flickor. Vi har med denna uppsats inte fokuserat på genus men anser, trots det, att det är av betydelse att belysa denna skillnad i vår slutsats. Vi anser att det är av betydelse då skillnaden är så anmärkningsvärd vilket Astrid Schlytter behandlar på ett uttömmande sätt i sin bok från 1999, *Kön och juridik i socialt arbete* där hon belyser att flickor ofta hamnar i skymundan i domar rörande 3 § LVU. Varför det är så pass stor genusskillnad har vi inga enkla svar på, vi har dock diskuterat och analyserat hur det kan förhålla sig på detta vis just i denna studie. Våra tankar om detta härleder oss till den kommun vi valt att fokusera vår studie på. Den studerade kommunen har av polis och media benämnts som en kommun bestående av, det som kallas, *särskilt utsatta områden*. Dessa områden präglas av bland annat hög kriminalitet, stort våldskapital och bilbränder. Många av de parametrar som behöver uppfyllas för att klassas som ett särskilt utsatt område kännetecknas av traditionella ”manliga” beteenden. Vår teori, kopplat till nyssnämnda fakta, är att det studerade området präglas av ”manliga” problem och att det är detta som är den främsta anledningen till att pojkarna är klart överrepresenterade. Det faktum att pojkarna är överrepresenterade och att dessa pojkar bor, i det som kallas, särskilt utsatta områden, väcker tankar om det verkligen borde ligga den unge pojken till last att han växer upp i ett utsatt område? Det torde inte vara den unges ansvar att ensam klara av att stå upp mot rådande normer i området. Normer som är konstruerade av andra än den unge själv som hen, utan egen påverkan, växer upp i. Vi menar att problembeteenden som snarare är kopplat till det område i vilket den unge växer upp är en socialpolitisk fråga mer än något annat. Det finns således ett behov av politiska åtgärder snarare än korrigering av en ung person.

En annan intressant upptäckt är att socialnämnden ansöker på rekvisitet socialt nedbrytande beteende i 30 av 33 domar. Det vi finner intressant med detta faktum är att rekvisitet socialt nedbrytande beteende är det rekvisit som lämnas mest öppet för tolkningar. De andra två rekvisiten är tydligare beskrivet i förarbetena till lagen och kräver en mer omfattande, fastställd och kartlagd problematik. Vi finner det intressant då vi tolkar det som att rekvisitet används för att säkerställa att

ansökan ges bifall. Det vi ställer oss frågande till är då om rekvisitet används för att säkerställa bifall snarare än att fokusera på den unges vårdbehov? Vi tolkar det som, att det i vissa domar, framstår som att vård med stöd av 3 § LVU snarare används som samhällsskyddande än fokuserat på den unges vårdbehov. Vi är fullt medvetna om att detta är ett starkt påstående med hänvisning till att lagen inte avses användas i ett samhällsskyddande syfte men kan inte göra annat än att tolka vissa domar på detta sätt. Vi menar att vi har tillräckliga belägg för att påstå att det går till på detta sätt med hänvisning till att vi kunnat urskilja samhällsskydd snarare än vårdbehov som grund för ansökan. Med hänvisning till studiens syfte blir det då intressant att belysa hur den unges vårdbehov konstrueras i utredningen som ligger till grund för ansökan.

Något som inte är lika förvånande är att de flesta av de barn och ungdomar som förekommer i domarna har varit föremål för tidigare insatser men också pågående insatser. Tidigare placeringar inom familjehem, HVB-hem och SiS-hem har varit vanligt förekommande. Detta blir viktigt att lyfta fram men hänvisning till att tidigare forskning om institutionsvård visat på dåliga resultat (Andreassen, 2003; Levin, 1998; Sarnecki, 1996; Vinnerljung, Sallnäs & Westermark, 2001). Våra tankar gällande detta är att det blir som en negativ spiral eller ond cirkel för barnen och ungdomarna som befinner sig i denna cirkel. Familjehem; sammanbrott och avvikningar, HVB-hem; sammanbrott och avvikningar och slutligen SiS-hem. Det som också blir tydligt är att detta även blir en del av konstruktionen av den unges problembeteende och i viss mån den unges skyddsbehov. Problembeteendet konstrueras på så sätt att den unge rymmer, avviker och väljer att inte disciplineras av de givna insatserna. En redovisning av tidigare insatser är också något som krävs i en LVU-ansökan. Konstruktionen börjar hos socialsekreteraren genom utredning och ansökan om vård och lever vidare i domslutet. Problem; vi vet att det inte fungerar så bra med institutionsbehandling, hur kan vi då anse att det är det som är mest lämpligt för att skydda barnet? Det verkar som att problembeteenden ibland kan utvecklas snarare än behandlas inom institutionsvård (Levin, 1997). Hur kan det då vara återigen barnets fel, när insatser till viss del kan anses vara direkt skadliga.

Barnets problembeteende och skyddsbehov konstrueras genom att bevisbördan ligger hos socialnämnden. Socialnämnden måste argumentera för att ett problembeteende och ett skyddsbehov föreligger. Bevisningen ligger i socialnämndens ansökan om vård, den unges och vårdnadshavares utsagor samt dokumentation från till exempel polis eller sakkunniga. Att beviskravet och bevisbördan ser ut som det gör blir det svårt för oss att tro att socialsekreterare och socialnämnd kan fullt ut hålla sig objektiva i sina anföranden. Att ha ett krav på sig att uppfylla bevisbördan, tror vi, påverkar hur hen förhåller sig till den information som man besitter om den unge och skriver det som behövs för att ett LVU skall gå igenom. Det är även problematiskt att den unges utsagor i mångt och mycket används emot den unge och att det är svårt, genom den empiri som vi använt oss av, att förstå om hen är införstådd med att så är fallet.

Påtaglig risk är något som ofta inte skrivs ut i de domar vi studerat. I de flesta fall hänvisas det endast till lagtext och vad risken faktiskt är skrivs sällan ut. Vår upplevelse är att skyddsbehovet är en

del av vad den påtagliga risken innebär och genomgående så har skyddsbehovet inte skrivits fram eller i samma utsträckning som problembeteendet. Till viss del kan det bero på att skyddsbehovet är tydligare i 2 § LVU och att det i 3 § LVU finns ett genomgripande fokus på den unges beteende och "risken" eller skyddsbehovet ofta hamnar i skymundan.

9. Diskussion

Under följande kapitel ämnar vi, utifrån vår analys, teoretiska ramar och tidigare forskning, diskutera och problematisera det som vi funnit i vår studie. Syftet är att försöka lyfta analysen och resultatet till en mer generell nivå.

Då uppsatsens syfte handlade om hur förvaltningsrätten, med stöd av socialsekreterarens utredning, konstruerar ungas problembeteende och behov av vård och skydd vill vi i detta kapitel diskutera de eventuella effekterna av detta konstruerande. Vi kan, med stöd av vår studie, inte dra några generella slutsatser kring effekterna av besluten om att vårdas med stöd av 3 § LVU då det inte är det vi har studerat. Vi vill snarare, med stöd av tidigare forskning och vårt teoretiska ramverk, problematisera eventuella effekter av hur ett beslut om tvångsvård kan komma att påverka en ung person.

Flertalet studier om tvångsvård poängterar att tvingande vård sällan är bra för barnet eller den unge och snarare kan ha direkt negativa effekter (Andreassen, 2003; Levin, 1997). Tar vi dessa studier i beaktande och lutar oss mot det vi funnit i vår analys kan vi konstatera att det är av central betydelse att inte döma en ung person till tvångsvård om det inte är absolut nödvändigt. Det bör, med hänvisning till lagstiftningens förarbeten, inte vara frågan om någon övergående problematik och problemen bör heller inte vara av bagatellartad karaktär. Det vi har funnit i vår studie är att det i flertalet fall inte handlar om en så pass omfattande problematik som lagstiftaren avsåg. Det blir en intressant utgångspunkt för en diskussion om vad som sker med en ung person som vårdas på en institution med andra ungdomar, trots att hen egentligen inte uppfyller kriterierna för denna typ av tvångsvård. Med hänvisning till det Levin (1997) skriver gällande att ungdomars beteende, i viss mån, kan försämrats av institutionsvård vill vi kasta ljus på vad som då händer med en ung person som egentligen inte hade ett omfattande vårdbehov vid tiden för placering. Finns det då inte en överhängande risk att man istället för att vårda den unge har skapat en ung person med fler problem? Vi menar att det faktiskt kan förhålla sig på så vis och att ett problembeteende snarare skapas av en LVU-dom än att den unges vårdbehov tillgodoses och åtgärdas. Det går att argumentera för att domen som sådan blir ett slutgiltigt besked för den unge där det konstateras att beteendet, som hen har, är oacceptabelt och i behov av tvingande korrigeringar.

Som vi presenterat i vårt resultat så ges ansökan bifall i 31 av 33 fall, det måste sägas vara en ansevärd andel. Det går, med dessa siffror i ryggen, att konstatera att det Hollander (1985) skriver om, en i det närmaste, total samsyn mellan myndighet och domstol gör sig gällande än idag. Vi anser att det är av vikt att poängtera betydelsen av att utredande socialsekreterare förmår sig vara objektiv och inte använder sin tidigare rättsliga erfarenhet för att ”få igenom” en ansökan. I vissa fall verkar det som att vårdbehovet går förlorat till förmån för att lyckas få bifall på sin ansökan. Vi ställer oss då frågan om det har blivit, eller kanske alltid varit, en prestigefråga när det kommer till att skriva en utredning som ges bifall? Det kan vi inte fastslå med denna studie men det vore av intresse att undersöka vidare.

Hur skulle vi då kunna se ovanstående diskussioner ur ett mer generellt perspektiv? Vi menar att det går att skönja ett bestraffande eller ett samhällsskyddande fokus i de domar som vi undersökt och att det egentliga vårdbehovet upplevs sekundärt. Detta är problematiskt eftersom LVU lagstiftningen är en vårdlag och att unga som begått brott behandlas i lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare samt dömts till sluten ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § brottsbalken. Hur det har kommit att bli på detta sätt är svårt att avgöra men om vi tillåts att spekulera, så är vår uppfattning att det råder en kunskapsbrist hos socialsekreterare om LVU lagstiftningen och dess vårdfokus. Vi ställer oss då frågan om det finns en diskurs på socialkontoren som påverkar utredningsarbetet? Eller om det kan vara den mediala diskursen som påverkar hur en utredande socialsekreterare ser på samhällsproblem? Förhåller det sig på detta vis kan det kanske finnas ett behov att stärka socialnomen i sin yrkesroll så att hen inte påverkas av rådande diskurser utan snarare förlitar sig på sin egna kunskap och erfarenhet och därigenom lyckas ha ett mer objektivt synsätt.

9.1 Vidare forskning

Ett möjligt område att forska vidare på som vi gärna hade tagit oss an själva, om tidsramen varit en annan, hade varit att intervjua personer som varit föremål för LVU. Det finns ett intresse, utifrån vår studie, att undersöka huruvida dessa personer upplevt rättsprocessen och om de upplever att deras beteenden och skyddsbehov konstruerades. Det skulle vidga perspektivet på studien och ge en bredare bild av fenomenet. Ett annat perspektiv skulle vara att intervjua socialsekreterare med syfte att få kunskap i hur socialsekreterarna upplever att de konstruerar eller inte konstruerar problembeteenden och skyddsbehov. Det vore också intressant på vilket sätt och hur de anser att de behåller en objektivitet i utredningar, hur de ser på LVU lagstiftningen som en vårdlag eller strafflag och hur de upplever att bevisbördan påverkar dem i sitt skrivande av LVU-utredningar. Det vore även intressant att undersöka barn och ungdomar upplevelse av lagstiftningen som sådan. Upplever de LVU-lagen som en vårdlag eller som en straffande lag? Den studie som vi valt att genomföra skulle även kunna ha genomförts med ett rättsvetenskapligt angreppssätt för att få rätt på vad som är gällande rätt i det empiriska materialet. Generellt upplever vi att det finns en hel del rättsvetenskaplig forskning inom området vi valt att studera. Det vi önskar var mer framträdande skulle vara forskning om LVU ur ett socialvetenskapligt perspektiv. Vi menar att socialsekreterarens roll är så pass avgörande i LVU-processen att behovet att lyfta kunskapsnivån inom socialtjänsten är av stor betydelse. Det skulle behövas mer fördjupad kunskap om effekterna av en LVU-utredning och dom. Vi menar att konsekvenserna av domar och utredningar kan vara integritetskränkande och noggrant behöver övervägas innan beslut fattas. Socialsekreterare har, i vår mening, ett för stort eget ansvar och skulle eventuellt vara i behov av stöd från andra professioner vid beslut om LVU.

10. Referenslista

- Andreassen, T. (2003). *Institutionsbehandling av ungdomar: vad säger forskningen?*. Stockholm: Gothia.
- Armstrong, M. Dollard, N. Robst, J. & Rohrer L. *Criminal Behaviour & Mental Health*. Jul2013, Vol. 23 Issue 3, p162-176. 15p. 5 Charts. DOI: 10.1002/cbm.1871.
- Backman, J. (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Berger, P.L. & Luckmann, T. (1967). *The social construction of reality: a treatise in the sociology of knowledge*. New York: Anchor books.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Burr, V. (2003). *Social constructionism*. (2. ed.) London: Routledge.
- Hollander, A. (1985). *Omhändertagande av barn: en studie av barnavårdsmål vid förvaltningsdomstolarna åren 1974, 1977 och 1982 = [Taking children into custody] : [a study of child care cases in administrative courts in 1974, 1977 and 1982]*. Diss. Umeå : Univ.. Stockholm.
- Larsson, S. Lilja, J. & Mannheimer, K. (red.) (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Leviner P. & Lundström, T. (2017). Om tvångsomhändertagande av barn – en inledning. I P. Leviner & T. Lundström. (red), *Tvångsvård av barn och unga: rättigheter, utmaningar och gränzoner* (s. 19-42). Stockholm: Wolters Kluwer.
- Leviner P. (2017). Samtyckeskonstruktionen i LVU – en analys mellan frivillighet och tvång, grundantaganden om människans autonomi samt barns begränsade självbestämmanderätt. I P. Leviner & T. Lundström. (red), *Tvångsvård av barn och unga: rättigheter, utmaningar och gränzoner* (s. 126-149). Stockholm: Wolters Kluwer.
- Leviner, P. (2011). *Rättsliga dilemman i socialtjänstens barnskyddsarbete*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2011. Stockholm.
- Leviner, P. & Eneroth, E. (2014). Socialtjänstens ansvar för barn och unga. I E. Eneroth (red.), *Juridik för socialt arbete*. (2. uppl.). (s. 111-156) Malmö: Gleerup.
- Lundström, T. (1993). *Tvångsomhändertagande av barn: en studie av lagarna, professionerna och praktiken under 1900-talet = [Compulsory care of children] : [a study of legislation, professions and practice in the 20th century]*. Diss. Stockholm : Univ.. Stockholm.
- Mattsson, T. (2002). *Barnet och rättsprocessen: rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*. Diss. Lund : Univ., 2002. Lund.
- Padgett, D. (2008). *Qualitative methods in social work research*. (2. ed.) Los Angeles, Calif.: Sage Publications.
- Prop. 1989/90:SoU15. *Vård i vissa fall av barn och ungdomar*. Hämtat 2018-05-03. Från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/var-d-i-vissa-fall-av-barn-och-ungdomar_GD01SoU15/html
- Prop. 1997/98:182. *Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige*. Hämtat 2018-05-29. Från: <https://www.regeringen.se/49bbe8/contentassets/cc686488a4dd4d5fbc5a55b909c0bcae/strategi-for-att-forverkliga-fns-konvention-om-barnets-rattigheter-i-sverige>
- Prop. 2005/06:165. *Ingripanden mot unga lagöverträdare*. Hämtat 2018-04-02. Från: <http://www.regeringen.se/49bb62/contentassets/e5ad905daa424b83a17f18dad94c15b1/ingripanden-mot-unga-lagovertradare-prop.-200506165>

- Prop. 2012/13:10. *Stärkt stöd och skydd för barn och unga*. Hämtad: 2018-04-02 Från: <https://www.regeringen.se/contentassets/f7e82abb03ed47489a5d2541a436fa2e/starkt-stod-och-skydd-for-barn-och-unga-prop.-20121310>
- Ponnert, L. (2007). *Mellan klient och rättssystem - Tvångsvård av barn och unga ur socialsekreterares perspektiv (Between the client and the legal system - Compulsory care of children and young persons from a social worker perspective)* Lunds universitet, Socialhögskolan. Från: <https://lucris.lub.lu.se/ws/files/4545970/599067.pdf>
- Regeringskansliet. (2015). *Offentlighetsprincipen*. Hämtad 2018-05-04, från: <http://www.regeringen.se/sa-styrs-verige/det-demokratiska-systemet-i-sverige/offentlighetsprincipen/>
- Runcis, M. (2007). *Makten över barnen: [tvångsomhändertagande av barn i Sverige 1928-1968]*. Stockholm: Atlas.
- RÅ 2000 ref. 33. Hämtad: 2018-03-29. Från: <https://lagen.nu/dom/ra/2000:33>
- RÅ 2010 ref. 24. Hämtad: 2018-03-29. Från: <https://lagen.nu/dom/ra/2010:24>
- Sarnecki, J. (1996). *Problemlösningsprofiler hos ungdomar inskrivna på särskilda ungdomshem i Stockholms län åren 1990-1994*. Stockholm: Univ., Kriminologiska institutionen.
- Schlytter, A. (1999). *Kön och juridik i socialt arbete: tillämpningen av 3 § LVU på länsrättsnivå*. Lund: Studentlitteratur.
- Schiratzki, J. (2013). *Föräldraansvar i välfärdsrätten: om vårdnad, vårdnadstvist och barnskydd*. (1. uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.
- Schiratzki, J. (2017). *Barnrättens grunder*. (Sjätte upplagan [reviderad och uppdaterad]). Lund: Studentlitteratur.
- SFS 2006:896. Lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Hämtad 2018-03-28. Från <http://www.notisum.se/rnp/sls/sfs/20060896.PDF>
- Socialstyrelsen. (1998). *Insatser för barn och unga 1998*. Hämtad: 2018-04-03 Från: http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/12265/1999-44-7_9944007.pdf
- Socialstyrelsen. (2008). *Barn och unga-insatser år 2007*. Hämtad: 2018-04-03 Från: <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2008/2008-44-9>
- SOSFS 1997:15. Tillämpningen av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Stockholm: Socialstyrelsen. Från <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer1997/1997-10-15>
- Svensson, G. (2012). *Högsta förvaltningsdomstolen och tvångsvården: om betydelsen i rättssäkerhetshänseende av domstolens domar angående LVU och LVM*. (1. uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Hämtad 2018-05-04, från: <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/>
- Vinnerljung, B., Sallnäs, M. & Kyhle Westermarck, P. (2001). *Sammanbrott vid tonårsplaceringar: om ungdomar i fosterhem och på institution : en rapport från CUS*. Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS), Socialstyrelsen
- Wenneberg, S.B. (2001). *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. (1. uppl.) Malmö: Liber ekonomi.
- Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1

MÅL	KÖN	ÅLDER	UTFALL	§ 6	M*	BV*	SNB*	P.R.*	B-SAM*	B-OSAM*	B-SAM.V*	B-EJ-SAM*	V-SAM*	V-OSAM*	V-SAM.V*	PÅGÅENDE INSATSER	TIDDIGARE INSATSER	AVBÖJT INSATSER
MÅL 1	F	15	Bifall	X			X	X		X						HVB LVU, KP, MM	FB, JH	HVB, US
MÅL 2	P	16	Bifall	X		X		X		X						HVB	BU P	
MÅL 3	F	15	Bifall	X			X	X		X						HVB	JH	
MÅL 4	P	14	Bifall			X		X		X						HVB	SIS, FH, NJH	MM
MÅL 5	P	16	Bifall	X			X	X		X						HVB	HVB, IFB, UH	
MÅL 6	P	14	Bifall				X	X		X						SIS	JH	FB
MÅL 7	F	13	Bifall	X			X	X		X						FH	JH	
MÅL 8	P	16	Bifall	X			X	X		X						SIS		
MÅL 9	P	14	Bifall	X			X	X		X						HVB	FB, JH, MU	
MÅL 10	P	17	Bifall	X			X	X		X						SIS	HVB	
MÅL 11	P	16	Bifall	X		X		X		X						SIS		FB
MÅL 12	P	13	Avslag	X			X	X		X						HVB		KF, HK, FH
MÅL 13	P	15	Bifall	X		X	X	X		X						HVB	BHS	
MÅL 14	F	16	Bifall	X		X	X	X		X		X				HVB	BHS	
MÅL 15	P	16	Bifall	X		X	X	X		X						HVB	JH, FH, HVB	
MÅL 16	P	15	Bifall	X		X		X		X						SIS	JH, FB, HVB	
MÅL 17	F	15	Bifall	X			X	X		X						SIS	JH, SIS, BHS	
MÅL 18	P	12	Bifall	X			X	X		X						JH	JH	FV, BV
MÅL 19	F	15	Bifall	X			X	X		X				X		SIS	FB, HVB	
MÅL 20	P	16	Bifall				X	X		X						US, BH		
MÅL 21	F	18	Bifall	X		X	X	X		X						KP	HVB	
MÅL 22	P	17	Bifall	X		X	X	X	X	X						SIS	LVU, MM	
MÅL 23	P	16	Bifall	X			X	X		X						SIS	JH	
MÅL 24	P	17	Bifall	X			X	X		X						SIS	HVB	
MÅL 25	P	17	Bifall	X		X	X	X	X	X						HVB	JH, FH	
MÅL 26	P	17	Bifall	X		X	X	X		X						SIS	LVU	
MÅL 27	P	17	Bifall			X	X	X		X							KonsepPr.	
MÅL 28	P	16	Bifall	X			X	X		X						SIS	FH	
MÅL 29	P	17	Bifall	X		X	X	X		X						SIS	UT,	
MÅL 30	F	15	Bifall	X		X	X	X	X	X						SIS	MdB,HVB, YAP, FS	
MÅL 31	P	18	Bifall	X		X	X	X		X						SIS	YAP, UT	
MÅL 32	P	14	Bifall	X		X	X	X		X						SIS	FöIH, FöFH, BH	X
MÅL 33	F	16	Avslag	X		X	X	X		X						SIS	JH, FöIH	

(M* = missbruk av beroendeframkallande medel, BV* = brottslig verksamhet, SNB* = socialt nedbrytande beteende, P.R.* = påtaglig risk, B.SAM* = barnet samtycker till LVU, B.OSAM* = barnet anses ge otillbörligt samtycke, B.SAM.V* = barnet samtycker till annan vård, B.EJ.SAM* = barnet samtycker inte alls, V.SAM* = vårdnadshavare samtycker till LVU, V.OSAM* = vårdnadshavare anses ge otillbörligt samtycke, V.SAM.V* = vårdnadshavare samtycker till annan vård.)

Bilaga 1 fortsättning

MAL	PLACERAD DOMSLUT	TIDIGARE PLACERAD	AVVIKIT	BRISTANDE SKOTGÅNG	DIAGNOS	OLÄMPLIG MILJÖ	MISSTANKE	DÖMD	MISSBRUK	AGGRESSIVITET	P.*	SÄLY/SKADEBET ENDE	PSYKISK OHÄLSA	BARNETS BASTA	RA 2000 REF. 33	RA 2010 REF. 24
MAL 1	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 2	X		X	X		X	X					X	X			
MAL 3	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 4	X	X	X	X	X	X	X					X				
MAL 5	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 6	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 7	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 8	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 9	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 10	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 11	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 12	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 13	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 14	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 15	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 16	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 17	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 18	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 19	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 20	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 21	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 22	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 23	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 24	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 25	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 26	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 27	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 28	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 29	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 30	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 31	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 32	X	X	X	X	X	X	X									
MAL 33	X	X	X	X	X	X	X									

(*P=prostitution)